

HUMAN
RIGHTS
WATCH

GÖZALTINDA

Türkiye’de Polis İşkencesi ve İnsan Kaçırma

HUMAN
RIGHTS
WATCH

GÖZALTINDA

Türkiye’de Polis İşkencesi ve İnsan Kaçırma

Copyright © 2017 Human Rights Watch

All rights reserved.

Printed in the United States of America

ISBN: 978-1-6231-35355

Cover design by Rafael Jimenez

Human Rights Watch defends the rights of people worldwide. We scrupulously investigate abuses, expose the facts widely, and pressure those with power to respect rights and secure justice. Human Rights Watch is an independent, international organization that works as part of a vibrant movement to uphold human dignity and advance the cause of human rights for all.

Human Rights Watch is an international organization with staff in more than 40 countries, and offices in Amsterdam, Beirut, Berlin, Brussels, Chicago, Geneva, Goma, Johannesburg, London, Los Angeles, Moscow, Nairobi, New York, Paris, San Francisco, Sydney, Tokyo, Toronto, Tunis, Washington DC, and Zurich.

For more information, please visit our website: <http://www.hrw.org>

GÖZALTINDA

Türkiye’de Polis İşkencesi ve İnsan Kaçırma

ÖZET	1
İnsan kaçırma ve Zorla Kaybolma Vakaları	3
Avukatlara Getirilen Kısıtlamalar	4
Öneriler.....	6
Türkiye Hükümetine.....	6
Türkiye Barolar Birliği’ne ve İl Barolarına	7
Türkiye’nin Uluslararası Ortaklarına	7
Metodoloji	8
I. Cezasızlık ve Zayıf Koruma Önlemlerinden Müteşekkil bir Arka Plan	10
Avukatlara getirilen kısıtlamalar	12
II. İşkence Vakaları	14
Avukatlardan Alınan Bilgilere Dayanan İşkence Vakaları	24
III. İşkence iddialarının Etkin Bir Şekilde Soruşturulmaması.....	30
IV. İnsan Kaçırma, Kayıp Şahıs ve Zorla Kaybolma Vakaları	34

ÖZET

Bugün Türkiye’de terör veya Temmuz 2016 darbe girişimiyle bağlantılı olmakla suçlanan insanların polis gözetimi altındayken işkence görme riski bulunuyor. İnsanların kaçırıldığı, bazılarının gizli gözaltı merkezlerinde tutulduğu ve eldeki delillerin devlet görevlilerinin karıştığına işaret ettiği vakalara ilişkin üst üste bildirimler geliyor.

Avukatlar ve yakınlarla yapılan görüşmelere ve mahkeme kayıtlarına dayanan bu rapor, güvenlik güçlerinin toplam 22 insana işkence yaptığı veya kötü muamele ettiği 10, ve polisin çok sayıda köylüyü darp ettiği, bunlardan 38’nin resmi suç duyurusunda bulunduğu bir vakaya ayrıntılı olarak bakıyor.

Bu rapor, ayrıca, Mart 2017’den bu yana vuku bulmuş ve devlet görevlilerinin karıştığı zorla kaybolma vakası olması muhtemel beş farklı insan kaçırma vakasına ilişkin ayrıntıları da sunuyor. Zorla kaybolma, bir şahsın gözaltına alındığı ancak yetkililerin sonradan bunu inkar ettiği veya şahsın nerede olduğuna ilişkin bilgi vermeyi reddettiği durumlarda söz konusu oluyor.

İşkence ve Kötü Muamele

İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün bu rapora dahil ettiği 11 işkence ve kötü muamele vakası, medyada ve sosyal medyada bildirilen inandırıcı vakaların çok küçük bir bölümünü temsil ediyor. Bu tür bildirimler Türkiye’de işkence ve kötü muamelenin yaygın bir problem haline geldiğine işaret ediyor. Resmi rakamlar geçtiğimiz yıl içinde 150.000 kadar kişinin, terörizm, silahlı örgüt üyesi olma veya Temmuz 2016 darbe girişimine katılma gibi suçlarla bağlantılı olarak polis tarafından gözaltına alındığını gösteriyor. En çok sayıda gözaltı hükümet ve Türkiye’deki mahkemeler tarafından Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak adlandırılan, Amerika’da yaşayan din adamı Fethullah Gülen ile bağlantılı grupla ilişkili olduğundan şüphelenilen kişilere yönelik olarak gerçekleşti. Hükümet darbe girişiminin ardında bu grubun bulunduğunu söylüyor. Gözaltına alınanların sayısı açısından ikinci sırada silahlı Kürdistan İşçi Partisi (PKK/KCK) ile bağlantılı olduğu iddia edilen kişiler geliyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne bildirilen vakalar, işkence görme riski en yüksek olanların, bu iki sebepten dolayı gözaltına alınan şahıslar olduğunu gösteriyor.

Bu raporda sunulan ve toplamda çok sayıda insanı kapsayan 11 işkence vakasında, İnsan Hakları İzleme Örgütü, ağır darp, tehdit ve hakaret içeren, gözaltında tutulan şahısların çırılçıplak soyulduğu, cinsel tacizle tehdit edildiği veya cinsel tacize uğradığı olaylara ilişkin anlatılar dinledi. Bir çok vakada, işkencenin itiraf kopartmak veya gözaltındaki bir şahsı başkalarını suçlamaya zorlamak amacıyla yapıldığı izlenimi doğuyor. İşkence yapıldığı iddiasında bulunan şahıslar rutin sağlık kontrolü için doktora götürülmüşler, ancak doktorlar ya işkencenin fiziksel belirtileriyle ilgilenmemiş, ya da yanlarında emniyet görevlilerinin bulunması onları uygun bir tıbbi muayene yapmaktan alıkoymuş ve gözaltındaki şahısların yaralarını anlatmalarını ve gözetim altında maruz kaldıkları muamele hakkında konuşmalarını güçleştirmiş.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, Ekim 2016'da, Türkiye'de darbe girişiminden sonra ilan edilen OHAL koşulları altında, işkence iddialarını belgeleyen ve işkence ve kötü muameleye yönelik koruyucu önlemlerin kaldırılmasının etkilerini inceleyen bir rapor yayımlamıştı.¹ Örneğin hükümet gözaltı süresini 30 güne çıkartmış ve gözaltına alınan şahısların avukatlarıyla görüşme hakkını kısıtlamıştı. Raporda bu önlemlerin alınmasını takiben vuku bulan işkence olayları belgelenmişti. Hükümet Ocak 2017'de yayınladığı bir kararname ile gözaltındaki şahısların haklarına getirdiği en ağır kısıtlamalardan bazılarını kaldırdı. Ancak bu raporda sunulan deliller, gözaltına alınan şahısların haklarına getirilen kısıtlamaların yumuşatılmasına rağmen, polis gözetimi altındaki hak ihlallerinin devam ettiğini gösteriyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın hükümeti kamuoyu önünde işkenceye sıfır tolerans gösterdiğini ifade etse de, gözaltındaki şahıslara yönelik işkence ve kötü muamele vakalarında bir cezasızlık iklimi hüküm sürüyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün elinde faillerden hesap sorulması bir yana, inandırıcı işkence iddialarının soruşturulması için alınmış ciddi önlemlerle ilgili dahi bir bilgi yok. İnsan Hakları İzleme Örgütü Ekim 2016 raporunu Türkiye hükümeti ile doğrudan tartıştı. Ancak, bir yıl sonra, avukatlar ve aileler İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne savcılıklar tarafından Ekim raporunda incelenen, adları verilmiş iki şahsın suç duyurularıyla, ya da raporda baş harfleri ile anılan üç şahısla ilgili etkin bir soruşturma yürütüldüğüne ilişkin henüz bir belirti görmediklerini bildiriyorlar.

¹ "Açık Çek: Türkiye'de Darbe Girişimi Sonrası İşkenceye Karşı Koruma Tedbirlerinin Askıya Alınması," İnsan Hakları İzleme Örgütü Raporu, 25 Ekim, 2016, <https://www.hrw.org/tr/report/2016/10/24/295607>.

Bu en son raporda incelenen vakalardaki şahıslardan çoğu, savcılıklara veya mahkemelere verdikleri ifadelerde de kötü muameleye uğradıklarını dile getirdiler. Bu iddiaların çoğu ya görmezden gelinmiş ya da geçiştirilmiş izlenimi veriyor. Savcılıkların, kötü muamele gördüklerine yönelik emareler bulunan şüpheliler ile karşılaştıklarında, re'sen, proaktif bir şekilde hak ihlallerini soruşturmak için çaba gösterdiklerine yönelik işaretler ise yok denecek kadar az.

Bu gelişmeleri, hükümetin, mahkemelerin zaten aşınmış bağımsızlığını daha da zayıflatmak amacıyla Temmuz 2016 darbe girişiminden bu yana yaptığı hamlelerin bağlamında görmek lazım. Gülenli bağlantıları olduğu iddiası ile hakim ve savcılar hedef alan kitlesel görevden çıkartmalar, açılan davalar ve yürütmenin yargı üzerindeki kontrolünün sıkılaştırılması, kendi iş güvenliklerinden endişe eden hakim ve savcıların bu tür suçları soruşturma riskini almasını giderek daha az muhtemel hale getiriyor.

İnsan kaçırma ve Zorla Kaybolma Vakaları

Bu raporda ayrıca zorla kaybolma olması muhtemel beş insan kaçırma vakasına ilişkin ayrıntılar sunuluyor. Vakalardan birinde Ankara'da kaçırılıp, 42 gün gizli bir yerde alıkonmuş ve burada işkence gördüğünü iddia eden bir adam, sonradan polis tarafından gözaltında tutulurken bulundu. Vaka'ya ilişkin gerçekler söz konusu kişinin bir zorla kaybolma mağduru olduğuna ve Türkiyeli devlet görevlilerinin, adamın kaçırılmasına ve alıkonulmasına en azından ses çıkarmadıklarına ilişkin güçlü sinyaller veriyor.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, kaçırılan dört başka kişiye ilişkin vakaları da belgeledi ki, bu kişilerin kaçırıldıkları bağlam, bizi onların da zorla kaybolma mağduru sayılması gerektiği sonucuna götürüyor.

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün elinde altıncı bir vakaya ilişkin de bilgi var. Bu vakada söz konusu olan kaybolan ve serbest bırakılmadan evvel gizli bir gözaltı merkezinde iki ayı aşkın bir süre tutulan bir adam. Söz konusu şahsın kendi güvenliğini gözeterek, bu raporda bu vakaya ilişkin ayrıntıları sunmadık.

Belgelenen bir çok insan kaçırma vakasında tanıklar, mağdurların, gün ışığında, cadde ortasında, kendilerini geçenlere polis olarak tanıtan şahıslar tarafından kaçırıldığını bildirdiler. Üç vakada insanları kaçırmak için aynı tip araç, bir VW Transporter kullanıldı.

Tüm vakalarda kaçırılan şahsın yakınları yetkililere resmi suç duyurusunda bulunmak veya soruşturma ile ilgili bilgi almak konusunda güçlükler yaşadılar. Bir vakada kaçırma olayının tanıkları mağdur yakınlarına polisi aradıklarını ama gelen polislerin müdahale edemeyeceklerini, çünkü şahsın yakalanmasının terörle mücadele polisleri tarafından yürütüldüğünü söylediklerini, belirtmişler.

Türkiye, 1990’larda, güvenlik güçleri tarafından zorla kaybolmaların uygulandığı mahut bir geçmişe sahip olduğu için, bu raporda sunulan insan kaçırma ve muhtemel zorla kaçırma vakalarına ilişkin deliller özellikle endişe verici. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye’nin, çoğunlukla Kürt olan mağdurların özgürlük ve güvenlik haklarıyla birlikte, sık sık, yaşam haklarını da ihlal ettiğini ve mağdur ailelerini insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bıraktığını tespit ederek, zorla kaybolmalara yönelik mükerrer kararlar yayımlamıştı.

İnsan Hakları İzleme Örgütü Ağustos ayında adalet bakanına açık bir mektup yayınlarak, dört kaçırma vakasına ilişkin soruşturmaya ilgili bilgi istemişti, ancak bu satırlar yazılırken henüz bir yanıt almış değil. Bir çok vakada mağdur aileleri, kaybolan şahıslara yönelik etkin bir soruşturma yürütülmediği şikayetiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurular.

Avukatlara Getirilen Kısıtlamalar

Ocak 2017 reformlarına rağmen, bir çok avukat İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne müvekkilleriyle özel olarak görüşme olanaklarının çok kısıtlı olduğunu zira gözaltındaki şahıslarla yapılan görüşmelerde polis memurlarının da genellikle hazır bulunduğunu anlattı. Türkiye’nin terörle mücadele yasasına göre avukatların müvekkilleriyle görüşmesi ilk 24 saatte yasal olarak kısıtlanabiliyor, ancak avukatlar bazı vakalarda polisin müvekkillerine erişimlerini bu süreyi de aşacak şekilde engellemeye çalıştığını ve onları savcılığa başvurarak erişim izni almaya zorladığını bildiriyorlar.

Bazı avukatlar, müvekkillerinin yanlarında kendilerinin de (avukatların da) bulunduğu sorgulamaların polis tarafından yazılan tutanaklarına itiraz ettiklerinde, polisten usulsüz baskı gördüklerini bildirdiler. Çoğu avukatın kendi güvenliği ile ilgili endişeleri vardı. Çok sayıda avukat da üyesi oldukları il barolarının ve Türkiye Barolar Birliği’nin kendilerine ihtiyaç duydukları desteği vermediğini ve gözaltında kötü muamele gördüğünü iddia eden şahısların bu iddialarını belgelendirmek ve bu iddialarla ilgili suç duyurusunda bulunmak yönündeki çabalarını desteklemekte isteksiz davrandığını bildiriyor. Üyesi oldukları

baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin kurumsal desteği olmadığında, avukatların gözaltındaki şahısların insan haklarını misilleme korkusu olmaksızın koruma yetenekleri de kısıtlı kalacaktır.

Kasım 2016'da hükümet yayınladığı bir OHAL kararnamesi ile, adil yargılama standartlarının savunulmasında ve gözaltındaki şahısların ve sanıkların haklarının korunmasında önemli bir rol oynayan, Çağdaş Hukukçular Derneği, Özgürlükçü Hukukçular Derneği ve Mezopotamya Hukukçular Derneği isimli Türkiye'deki üç avukat derneğini kapattı.

Yüzlerce avukat tutuklu ve bunların çoğunluğu hükümetin ve Türkiye hükümeti ve mahkemelerinin Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak adlandırdığı grupla ilişkili olmakla suçlanıyor.

* * *

Türkiyeli yetkililer acilen işkence, kötü muamele ve zorunlu kaybolmalara yönelik mutlak yasağa riayet etme kararlılıklarını göstermeli ve kolluk kuvvetlerine, istihbarat servislerine ve gözaltındaki şahıslara işkence yaptığı veya kötü muamele ettiği, ya da şahısları özgürlüklerinden kanunsuz olarak mahrum ettiği iddia edilen diğer tüm devlet görevlilerine yönelik olarak hızlı ve etkin soruştırmaların başlatılmasını sağlamalıdır. Avrupa Birliği ve AB üyesi devletler de dahil olmak üzere, Türkiye'nin tüm uluslararası ortakları Türkiyeli yetkililerle ilişkilerinde insan hakları ile ilgili kaygıları merkeze almalı; Türkiyeli yetkililerle polis gözetiminde yaşanan işkence vakalarına ilişkin şikayetlerdeki artışı mümkün olan en acil şekilde dile getirmeli ve bildirilen gözaltında işkence ve kötü muamele vakalarının ve zorla kaybolmaların, etkin ve etraflı bir şekilde soruşturulmasını kamuoyu önünde, açıkça talep etmelidirler.

Öneriler

Türkiye Hükümetine

- Gözaltındaki şahıslara işkence ve kötü muamele yapılmasına yönelik mutlak yasağı hemen ve koşulsuz olarak uygulayın, bu yasağın ihlal edilmesine sıfır tolerans gösterileceğini ve yasağın ihlal edilmesini engellemek için hangi önlemlerin alınacağını kamuoyuna açıklayın;
- Zorla kaybolmalara yönelik mutlak yasağı ve suç şüphesiyle gözaltına alınan tüm insanların yaşam ve beden bütünlüğü haklarının sınırlandırılmazlığını, kamuoyuna yapılacak kararlılık açıklamaları da dahil olmak üzere, hemen ve koşulsuz olarak uygulayın;
- Herkesin, özgürlük ve güvenlik haklarına sahip olduğunu, bunların temel koruyucu önlemler ve örneğin gözaltında tutulmanın bilinen bir gözaltı yerinde gerçekleşeceği, en baştan itibaren tam olarak kaydedileceği ve belgeleneceği, gözaltının başından itibaren avukatla görüşme hakkı, vakit geçirmeksizin hakim karşısına çıkartılma, gözaltına alınan şahsın nerede olduğunun ailesine bildirilmesi gibi adil yargılama haklarını da içerdiğini kamuoyu önünde açıkça vurgulayın ve pekiştirin;
- Tüm işkence ve diğer kötü muamele ile iddialarıyla birlikte, özgürlük hakkının kanunsuz ihlali iddialarının da hemen ve etkin olarak soruşturulmasını ve suç töhmeti altında bulunan emniyet, güvenlik gücü, istihbarat servisi ve diğer devlet kurumu elemanlarının, rütbe ve statülerine bakmaksızın yargılanmasını sağlayın;
- Tüm savcılara ve hakimlere işkence ve kötü muamele ile veya kişiler kanunsuz olarak alıkonurken elde edilmiş delillerin mahkemede kabul edilemez olduğunu; tüm işkence ve kötü muamele iddialarını soruşturmak ve hak ihlallerinin vuku bulmuş olma ihtimalinin varlığını belirlemek amacıyla, özellikle de karşılarına getirildiğinde gözle görülür yara izleri olan şüphelileri sorgulama sorumluluklarını hatırlatın;
- Tutukluların sorgulanmak üzere polis gözetimine geri sevk edilmesi uygulamasına son verin ve bu uygulamaya zemin teşkil eden 670 sayılı KHK'nin 8. maddesini yürürlükten kaldırın;
- OHAL kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişileri cezai mesuliyetten koruyan düzenlemeyi (667 sayılı KHK, 9. Madde) yürürlükten kaldırın;

- İşkencenin Önlenmesi Avrupa Komitesi'nin (Eylül 2016'da Türkiye'ye yaptığı plansız ziyarette yaptığı tespitler hakkındaki tamamlanmış raporun vakit geçirmeksizin yayınlanmasına izin verin;

Türkiye Barolar Birliği'ne ve İl Barolarına

- Adli yardım hizmeti veren avukatlara, müvekkillerinin veya gözaltındaki diğer şahısların, gözaltında hak ihlallerine uğradığı vakalarla karşılaştıklarında nasıl bir tavır alacaklarına, özellikle de tıbbi ve diğer delillerin nasıl toplanacağına ilişkin eğitim vermek konusunda proaktif bir rol oynayın;
- Gözaltı yerlerinde tutulan tüm kişilerin haklarını savunmak için, böylesi ihlaller yapıldığına ilişkin işkence ve kötü muamele gören mağdurlar adına suç duyurusunda bulunarak proaktif bir tavır geliştirin;
- Tüm şüphelilerin etkin savunma hakkını, şüpheli profiline bakmaksızın kamuoyu önünde savunun;
- Herhangi bir savunma avukatının, müvekkilinin işlediği iddia edilen suçlarla özdeşleştirilmemesini sağlamanın hükümetin ve yetkililerin yükümlülüğü olduğunu kamuoyu önünde açıkça vurgulayın;
- Müvekkillerini temsil eden avukatların haklarını, ihlallere ve yıldırma çabalarına karşı dirençli bir şekilde savunun;
- İşkence ve kötü muamelenin ne kadar yaygın olduğunun belirlenmesi için, gözaltında hak ihlali yapıldığına ilişkin tüm şikayetleri toplayıp, kaydedin.

Türkiye'nin Uluslararası Ortaklarına

- Türkiyeli yetkililere, polis gözetiminde yaşanan işkence vakalarına ilişkin şikayetlerdeki artışı mümkün olan en acil şekilde dile getirin ve işkence ve kötü muamelenin tamamıyla ortadan kaldırılmasının, zorla kaybolmaların ve gizli gözaltıların sona ermesinin ve Ankara'daki adam kaçırma vakaları da dahil olmak üzere bildirilen bütün vakaların etkin ve etraflı bir şekilde soruşturulmasının ve sorumluların yargılanmasının aciliyetini vurgulayın.

Metodoloji

Araştırması Şubat - Eylül 2017 arasında yapılan bu rapor, avukatlarla, gözaltına alınan şahısların aileriyle ve iki vakada da haklarında tutuklama kararı verilmeyerek, gözaltından serbest bırakılan iki işkence mağduru ile yapılan yüz yüze ve telefon görüşmelerine dayanıyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü görüştüğü tüm kişileri görüşmenin amacı ve verdikleri bilgilerin ne şekilde kullanılacağı konusunda bilgilendirdi. Görüşülen hiç bir kişi katılımı için doğrudan veya dolaylı bir ödeme almadı.

Rapor terör örgütü ile bağlantılı olmak veya Temmuz 2016 darbesine katılmakla suçlanan şüphelilerin yer aldığı vakalara bakıyor. Hırsızlık gibi adi suçlardan gözaltına alınanların gördüğü muameleyi incelemeyeği gibi, cezaevinde tutuklu ya da mahkum olarak bulunan, şahıslar tarafından dile getirilen hak ihlali iddialarına da değinmiyor.

Hali hazırda Türkiye’de işkenceyi belgelemek konusunda çok büyük güçlükler var. Mağdurların çoğunluğu tutuklu olarak cezaevinde tutulduğu, dolayısıyla erişilebilir olmadıkları için, insan hakları örgütlerinin işkence mağdurlarıyla görüşmesi ve onların birinci elden tanıklığını alması mümkün değil. Bir çok mağdur yaşadıkları ile ilgili bildiklerini sadece yakın aile üyelerine ve onları ziyaret edebilen avukatlara aktarabiliyor. Diğer bilgi kaynakları da gözaltına alınan şahısların savcılıklara ve mahkemelere verdikleri ifade tutanakları ve cezaevinden yazdıkları mektuplar. İnsan Hakları İzleme Örgütüne bildirilen çok sayıdaki vakadan sadece ikisinde mağdurlarla doğrudan konuşmak mümkün olabildi.

Bu raporda sunulan araştırma savcılığa verilen ifade tutanaklarının ve mahkeme tutanaklarının, savcılıklara yapılan yazılı suç duyurularının incelenmesine ve videolar, güvenlik kamerası kayıtları ve işkence fotoğrafları gibi destekleyici delillere dayanıyor.

Bir çok soruşturma için alınan gizlilik kararları nedeniyle, polis tarafından gözaltında tutulurken işkence gördüğünü iddia eden şahısların doktor raporlarını incelemek mümkün olmadı. Doktorların kötü muamele ve işkenceyi belgeleme görevlerini yerine getirip getirmediğini belirlemek bile mümkün olmadı.

Bu raporda anılan bütün avukatların adları kendi güvenlikleri için gizlendi. İki vakada kendisine kötü muamelede bulunulduğunu bildiren mağdurların isimleri ve gözaltında

tutuldukları yer, ailelerinin isteği üzerine saklandı. Ancak İnsan Hakları İzleme Örgütü bu vakaları Adalet Bakanlığı'na ilettiler.

Diğer vakaların çoğunda, işkence gördüğünü iddia eden şahıslar, avukatları aracılığı ile ilettikleri kendi arzuları üzerine, raporda isimlerinin ilk harfleriyle anıldılar, ya da bu kararı, kendi güvenlikleri için, İnsan Hakları İzleme örgütü verdi. Gözaltına alınan şahıslarla ilgili soruşturma numaraları, ki bu şahısların bir kısmı halen açılmış davalarda sanık olarak yargılanıyorlar, rapora dahil edildi ki Adalet Bakanlığı dile getirilen iddialarla ilgili olarak neden soruşturma açılmadığını araştırabilsin, ya da sürmekte olan bir işkence soruşturmasının hangi aşamada olduğunu tespit edebilsin. Adalet Bakanlığı'nın Ekim 2016 işkence raporundaki vaka bilgilerinin bir çoğunun belirsiz olduğu ve bu nedenle soruşturulamayacağı yönündeki endişelerine yanıt vermek amacıyla, İnsan Hakları İzleme Örgütü bu raporuna, sadece soruşturmalarına imkan verecek ayrıntılara sahip vakaları dahil etmek için çaba sarfetti.

Şahısların, temel olarak misillemeden veya iddialarının herhangi bir şekilde yayınlanmasının durumlarını daha da güçleştireceğinden korktukları için, kimliklerini belli edecek bilgilerin dahil edilmesini istemediği vakalarda, vakanın rapora dahil edilmemesi yönünde bir karar verildi.

I. Cezasızlık ve Zayıf Koruma Önlemlerinden Müteşekkil bir Arka Plan

Ağır insan hakları ihlalleriyle suçlanan devlet görevlilerine yönelik Türkiye’de yerleşik bulunan cezasızlık kültürünü, İnsan Hakları İzleme Örgütü ile birlikte diğer kurumlar da uzun yıllardan beri belgelendirmiş durumdadır. Güvenlik güçleri tarafından gözaltındaki şahıslara işkence yapılması ve, 1990’larda, zorla kaybolma vakaları, Türkiye’de uzun bir geçmişe sahip. Bu durum, Türkiye’nin mutlak işkenceye yasağını ihlal ettiğini ve işkence iddialarına yönelik etkin soruşturma yürütülmesini sağlamadığını tespit eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Türkiye aleyhine çok sayıda karar vermesine yol açtı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ayrıca, Türkiye’nin, çoğunlukla Kürt olan mağdurların özgürlük ve güvenlik haklarıyla birlikte, sık sık, yaşam haklarını da ihlal ettiğini ve mağdur ailelerini insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bıraktığını tespit ederek, zorla kaybolmalara yönelik de mükerrer kararlar yayımladı.

Resmi rakamlar, 15 Temmuz 2016’daki askeri darbe girişiminden 2017 yılının Temmuz ayı ortalarına kadar geçen süre zarfında, 150.000 kadar kişinin, terörizm, silahlı örgüt üyesi olma veya darbe girişimine katılma gibi suçlarla bağlantılı olarak polis tarafından gözaltına alındığını gösteriyor.² En çok sayıda gözaltı hükümet ve Türkiye’deki mahkemeler tarafından Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak adlandırılan, Amerika’da yaşayan din adamı Fethullah Gülen ile bağlantılı grupla ilişkili olduğundan şüphelenilen kişilere yönelik olarak gerçekleşti. Gözaltına alınanların sayısı açısından ikinci sırada silahlı Kürdistan İşçi Partisi (PKK/KCK) ile bağlantılı olduğu iddia edilen kişiler geliyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne bildirilen vakalar, işkence görme riski en yüksek olanların, bu iki sebepten dolayı gözaltına alınan şahıslar olduğunu gösteriyor.

Türkiye Hükümeti kamuoyuna yaptığı açıklamalarda işkenceye sıfır tolerans gösterdiğini ifade etse de, hak ihlalleri içeren gözaltı uygulamalarında Temmuz 2016’daki darbe girişiminden bu yana gözlemlenen keskin artışın ortadan kaldırılması veya hak ihlali

² Rakamlar Adalet Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya dayanıyor; “Adalet Bakanlığı FETÖ ile mücadelenin bilançosunu açıkladı,” *Hürriyet*, 13 Temmuz 2017: <http://www.hurriyet.com.tr/son-dakika-adalet-bakanligi-feto-ile-mucadelenin-bilancosunu-acikladi-1862017-40518715> (1Ağustos 2017 tarihinde erişildi).

iddialarının eksiksiz olarak soruşturularak sorumluların adalete teslim edilmesi için gerekli adımların atılması konularında yetersiz kaldı.

Türkiye'nin, 19 Temmuz 2017 tarihinde Başbakan Yardımcısı olan eski Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, hapishanelerde veya polis gözetimi altında işkence yapıldığını müteaddit defalar (son olarak 12 Temmuz 2017 tarihinde) inkar ederek, işkence iddialarının "FETÖ ve PKK işbirlikçilerinin" yürüttüğü bir dezenformasyon kampanyasının parçası olduğunu öne sürdü.³ Yeni Adalet Bakanı işkence haberleri konusunda henüz bir açıklama yapmamış olsa da, adli yılın açılışı vesilesiyle Eylül 2017'de yaptığı bir konuşmada hükümetin işkenceye gösterdiği sıfır toleransa atıfta bulundu.⁴ İçişleri Bakanı ise bir açıklamasında işkence iddialarını inkar ederek onun yerine mağdurun işlediği iddia edilen suçlara odaklandı, ancak genel olarak bildirilen farklı iddiaları yanıtızsız bırakmayı tercih etti.⁵

İnsan Hakları İzleme Örgütü, Ekim 2016'da işkence iddialarını belgelendiren ve işkenceye ve kötü muameleye yönelik koruyucu önlemlerin kaldırılmasının etkilerini inceleyen bir rapor yayımladı. Söz konusu raporda OHAL altında 30 günlük gözaltı süresinin getirilmesi ve gözaltındaki şahısların avukatlarıyla görüşme haklarına beş günlük bir kısıtlama konması gibi uygulamalara, gözaltındaki şahısların haklarının polis tarafından ihlal edilmesi riskini artıran unsurlar olarak dikkat çekildi.⁶ Raporda 13 işkence vakası belgelendirilmişti. Bu vakalardan beşi koruyucu önlemlerin kaldırıldığı dönemde vuku bulmuştu.

2017 Ocağında hükümet polisteki gözaltı süresini 30 günden 7 güne düşüren, savcılığın izin vermesi durumunda bu sürenin 7 gün daha uzatılmasına olanak sağlayan ve avukatların gözaltındaki şahıslarla görüşme hakkına getirilen beş günlük kısıtlamayı

³ Bkz. "Bakan Bozdağ: Cezaevlerinde kötü muamele ve işkence iddiaları iftiradan ibaret," Hürriyet 12 Temmuz 2017: <http://www.hurriyet.com.tr/bakan-bozdag-cezaevlerinde-kotu-muamele-ve-isk-40517555> ve Anadolu ajansı muhabirine verdiği daha önceki bir beyanat "Adalet Bakanı Bozdağ - Cezaevlerinde İşkence ve Kötü Muamele İddiaları," Haberler web sitesi, 10 Kasım, 2016, <https://www.haberler.com/adalet-bakani-bozdag-cezaevlerinde-iskence-ve-kotu-8947495-haber/> (1 Ağustos 2017 tarihinde erişildi).

⁴ Bakan Abdulhamit Gül'ün adli yılın başlangıcında yaptığı konuşma için bkz. "Adalet Bakanı Abdülhamit Gül'den 'adli yıl açılışı' mesajı," Habertürk, 5 Eylül, 2017, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1620426-adalet-bakani-abdulhamit-gul-den-adli-yil-acilisi-mesaji> (10 Eylül 2017 tarihinde erişildi).

⁵ İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun T24 haber sitesinde yer alan yorumları, 24 Şubat 2017, "İçişleri Bakanı'ndan 'işkence' yanıtı: Hukuksuzluk yok, yaşlı dediğiniz o adam teröre ev sahipliği yapıyor!", <http://t24.com.tr/haber/icisleri-bakanindan-iskence-yaniti-hukuksuzluk-yok-yasli-dediginiz-o-adam-terore-ev-sahipligi-yapiyor,390670> (1 Ağustos 2017 tarihinde erişildi).

⁶ "Açık Çek: Türkiye'de Darbe Girişimi Sonrası İşkenceye Karşı Koruma Tedbirlerinin Askıya Alınması," İnsan Hakları İzleme Örgütü Raporu, 25 Ekim, 2016, <https://www.hrw.org/tr/report/2016/10/24/295607>.

kaldıran bir kararname yayınladı.⁷ Bunlar olumlu önlemlerdi, ne var ki poliste gözaltında tutulan şahıslara yönelik hak ihlallerini engellemekte yetersiz kalmış görünüyorlar. İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından bu raporda incelenen işkence vakalarının biri dışında hepsi, zorla kaybolma vakalarının ise tamamı Mart - Ağustos 2017 döneminde vuku buldu.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2016 Ekimindeki raporunda belgelenen işkence vakalarını doğrudan Türkiye devleti ile tartıştı. İçişleri ve Adalet Bakanlıkları 1 Kasım 2016'da yayınladıkları ortak bir açıklamada söz konusu rapordaki iki vakaya kısaca değinerek iddiaları reddettiler.⁸ Meclis İnsan Hakları Komisyonu tarafından İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne yazılan 19 Ocak 2017 tarihli bir mektupta, komisyonun rapordaki üç vaka ile ilgili bilgi almak amacıyla İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarıyla bağlantıya geçtiği ve daha sonra bu vakaları ilgili savcılıklara yönlendirdiği bildirildi.⁹ Bir yıl sonra, avukatlar ve aileler İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne savcılıkların söz konusu şikayetlerle yönelik etkin bir soruşturma başlattığına ilişkin henüz herhangi bir emare görmediklerini bildirdiler (ayrıntılar aşağıda, 3. Bölümde).

Avukatlara getirilen kısıtlamalar

Ocak 2017 reformlarına rağmen, bir çok avukat İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne müvekkilleriyle özel olarak görüşme olanaklarının çok kısıtlı olduğunu zira gözaltındaki şahıslarla yapılan görüşmelerde polis memurlarının da genellikle hazır bulunduğunu anlattı. Türkiye'nin terörle mücadele yasasına göre avukatların müvekkilleriyle görüşmesi ilk 24 saatte yasal olarak kısıtlanabiliyor, ancak avukatlar bazı vakalarda polisin müvekkillerine erişimlerini bu süreyi de aşacak şekilde engellemeye çalıştığını ve onları savcılığa başvurarak erişim izni almaya zorladığını bildiriyorlar.

Bazı avukatlar, müvekkillerinin yanlarında kendilerinin de (avukatların da) bulunduğu sorgulamaların polis tarafından yazılan tutanaklarına itiraz ettiklerinde, polisten usulsüz baskı gördüklerini bildirdiler. Bir vakada bir avukat İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne polis

⁷ Bk. 684 No'lu KHK'nın 10. ve 11. maddeleri, *Resmî Gazete*, 23 Ocak 2017, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170123-3.htm> (1 Ağustos 2017 tarihinde erişildi).

⁸ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün "Açık Çek" isimli Raporuna karşı Adalet ve İçişleri Bakanlıkları Ortak Basın Açıklaması, 1 Kasım, 2016, İçişleri Bakanlığının Web sitesinde Türkçe ve İngilizce olarak mevcut <https://www.icisleri.gov.tr/insan-haklari-izleme-orgutunun-acik-cek-isimli-raporuna-karsi-adalet-ve-icisleri-bakanliklari-ortak-basin-aciklamasi> (1 Ağustos 2017 tarihinde erişildi).

⁹ İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne e-posta yoluyla yollanmış mektup. İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut.

tarafından yazılan böylesi bir sorgu tutanağına itiraz ettiği için müvekkili ile birlikte bir gece gözaltında tutulduğunu anlattı. Polis, daha sonra onu da, müvekkili ile aynı ceza soruşturmasına dahil etmekle tehdit etmiş. Kendisi ertesi gün savcılık tarafından serbest bırakılmış, ancak İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne hali hazırdaki bağlamda polise yönelik resmi bir suç duyurusunda bulunmanın durumu kendisi için daha da zorlaştırmayacağından emin olamadığını söyledi.

Çoğu avukatın kendi güvenliği ile ilgili endişeleri vardı ve çok sayıda avukat il barolarının ve Türkiye Barolar Birliği'nin kendilerine ihtiyaç duydukları desteği vermediğini ve gözaltında kötü muamele gördüğünü iddia eden şahısların bu iddialarını belgelendirmek ve bu iddialarla ilgili suç duyurusunda bulunmak yönündeki çabalarını desteklemekte isteksiz davrandığını bildiriyor. Üyesi oldukları baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin kurumsal desteği olmadığında, avukatların gözaltındaki şahısların insan haklarını misilleme korkusu olmaksızın koruma yetenekleri de kısıtlı kalacaktır.

Kasım 2016'da hükümet yayınladığı bir OHAL kararnamesi ile, adil yargılama standartlarının savunulmasında ve gözaltındaki şahısların ve sanıkların haklarının korunmasında önemli bir rol oynayan, Çağdaş Hukukçular Derneği, Özgürlükçü Hukukçular Derneği ve Mezopotamya Hukukçular Derneği isimli Türkiye'deki üç avukat derneğini kapattı.

Yüzlerce tutuklu avukat var ve bunların çoğunluğu hükümetin ve Türkiye hükümeti ve mahkemelerinin Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak adlandırdığı grupla ilişkili olmakla suçlanıyor. Tutuklu bulunan avukatlar arasında Uluslararası Af Örgütü'nün Türkiye başkanı Taner Kılıç da bulunuyor.

II. İşkence Vakaları

İnsan Hakları İzleme Örgütü onbir işkence vakasına ilişkin kanıtları, yayınlanmaları amacıyla bu rapora dahil etti. Bu vakalardan on tanesi bireylerle veya küçük gruplarla bağlantılı; onbirinci vakada ise polisin çok sayıda köylüyü darp ettiği ve bu köylülerden 38'inin işkence nedeniyle resmi suç duyurusunda bulunduğu bir olay söz konusu.

Vakalar mağdur yakınları ve avukatlarla yapılan görüşmelerle, mağdurların suç duyurularına ve mahkeme kayıtlarına dayanıyor.

Mağdur Yakınları ile Yapılan Görüşmelere ve Mahkeme Kayıtlarına Dayanan Vakalar

Vaka 1

Kırıkkale'de, Türkiye hükümeti ve mahkemelerinin FETÖ (Fethullahçı Terör Örgütü) olarak adlandırdığı silahlı bir örgüt üyesi olma ve hükümeti devirmeye teşebbüs etme suçlarından yargılanan 64 sanığın duruşmasında inandırıcı işkence iddiaları ortaya atıldı. Yargılamanın 16 Şubat 2017 tarihinde yapılan ilk duruşmasında yedi sanık mahkemeye işkence altında gerçeği yansıtmayan ifade tutanaklarını imzalamaya ve tanımadıklarını iddia ettikleri kişilerin isimlerini vermeye zorlandıklarını uzun uzun anlattı.¹⁰ 64 sanığın arasında çok sayıda polis memuruyla birlikte öğretmenler ve başka kamu görevlileri de bulunuyor.

İnsan Hakları İzleme Örgütü duruşma kayıtlarına ulaştı ve işkence yapıldığını iddia eden yedi sanıktan birinin karısıyla görüştü. 37 yaşındaki Hasan Kobalay, Kırıkkale'de OHAL kararnamesi ile kapatılan bir kreşin müdürüydü. Hasan Kobalay 16 Şubat 2017 tarihinde mahkeme huzurunda, 2 Kasım 2016 günü Kırıkkale emniyetinin Terörle Mücadele Şubesinde sorgulanırken çırılçıplak soyulduğunu, gözlerinin bağlandığını, ağzına bez tıkkıldığını, ellerinin kelepçelendiğini ve sonra bu şekilde banyoya götürüldüğünü anlattı. Mahkeme kayıtlarına göre Kobalay mahkemeye şunları söyledi:

¹⁰ Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesi'nde 16 Şubat 2017 tarihinde yapılan duruşmanın tutanağı, dosya no: 2016/352. Tutanak İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün arşivinde mevcut.

Soğuk suyun altında vücudumun her yeri sıkıldı, özellikle haya organlarım kalçam sıkıldı halen daha ağrıyor acı çekiyorum... sonra dediler ki konuş dediler ben ne konuşayım dedim, benim heryerimle oynadılar, makattan da bir şey yaptılar ancak ne yaptıklarını bilmiyorum bir saate kadar kaldım sonra dediler ki bana eşini de getireceğiz ona da aynı şeyi yapacağız dediler, burda yıkıldım, (bu sırada sanık bunları ağlayarak anlatmaya başladı) çünkü benim dünyadaki tek varlığım eşim ve üç çocuğumdur, bunun üzerine odaya aldılar, benim yapmam gerekeni projelendirdiler...sen grup imamlığı yapmışsın yapmadım dedim yapmışsın dediler, öğretmenlere ders vermişsin vermedim dedim vermişsin dediler.¹¹

Kobalay'ın kendisine tokat atıldığına ve sürekli olarak tehdit edildiğine ilişkin anlatımları da mahkeme kayıtlarında yer alıyor. Kobalay ne halde olduğunun bir doktor tarafından görülmüş olduğunu da mahkemede belirtti.

Hastaneye vardığımda ben tir tir titriyordum, doktora olan bitenleri anlatmaya çalıştım yanımdaki polisler anlattırmadılar.¹²

Mahkeme kayıtlarına göre, aynı duruşmada altı sanık daha gözaltındayken kötü muameleye maruz kaldıklarını, polise bilgi vermeye ve duruşmada reddettikleri ifadeleri imzalamaya zorlandıklarını anlattı. Bazı sanıklar üstünkörü bir tıbbi kontrolden geçirildiklerini, doktorun kendilerini muayene etmeden, sadece dışarıdan bakmakla yetindiğini anlattılar. Dahası, yanlarında polis memurları olduğu için doktorla konuşamadıklarını da ifade ettiler.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, Hasan Kobalay'ın karısı ile, kocasının geçtiği zorlu süreç hakkında görüştü.

Onu Keskin cezaevinde ziyaret ettiğimde kocam bana Kırıkkale'de polis tarafından gözaltında tutulurken başından neler geçtiğini anlattı. Çok zayıflamıştı ve bitkindi. Ağlıyor ve utandığını söylüyordu. "Ben artık

¹¹ Aynı yer, 29

¹² Aynı yer, s. 30

bittim,“ diyordu. Bana işkence gördüğünü söyledi. Ona moral vermeye çalıştım ama elimden ne gelirdi ki? Tümüyle değişmişti.

64 kişinin (sanığın) duruşmasında konuştuğunda anlattığı herşeyi duymakta güçlük çektim ama uğradığı hakaretleri, Kırıkkale Terörle Mücadele’de çırılçıplak soyulduğunu, gözlerinin kapatıldığını, ağzının bağlandığını, cinsel organlarının sıkıldığını anlattı. Kocam bunları mahkemede anlatırken ağlıyordu. Yarım saat boyunca konuştu. Yargıç sözünü hiç kesmedi. İşkence gördüğünü söyleyenlerin konuşmasına izin verdi. Mahkeme salonunda oturan polisler ayrıntılı bir şekilde not alıyor ve bize tehditkar bakışlar atıyorlardı.

Bunları dinleyen herkes ağladı. Orada bulunan jandarmalar da ne yapacaklarını şaşırıldılar. Polisler salondan çıktı. Kocam poliste gözaltındayken baskı altında bir ifade imzalamıştı ama savcılığa çıkartılınca o ifadeyi reddetti.¹³

Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesi verdiği ara kararında aralarında Kobalay’ın da bulunduğu yedi sanık tarafından ortaya atılan iddiaların araştırılması için Savcılığa talimat verdi ve bu kişilerin gözaltında tutulduğu döneme ilişkin güvenlik kamerası kayıtlarını istedi.¹⁴ Kobalay’ın avukatına göre savcılık soruşturması resmen sürüyor ancak gizlilik kararı bulunduğundan soruşturmaya ilgili, işkenceye karıştığı iddia edilen polis memurlarının belirlenip belirlenmediği ve savcılığın, güvenlik kamerası kayıtları da dahil olmak üzere, herhangi bir delil toplayıp toplamadığı gibi ayrıntıları öğrenmek mümkün olmadı.¹⁵

Vaka 2

İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından incelenen başka bir vakada ise üç erkek, bir karakola yapılan roketatar saldırısına karıştıkları şüphesiyle yakalanıp, polis tarafından gözaltında tutulurken işkence gördüklerini iddia ediyor. 9 Haziran günü Twitter’da yayınlanan fotoğraflarda üç adamın darp edilmiş oldukları ve yüzlerinin kanadığı görülüyor.

¹³ İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün Hasan Kobalay’ın karısıyla yaptığı görüşme, Ankara, 21 Şubat 2017.

¹⁴ Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesi’nin savcılığa yaptığı suç duyurusunun İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından görülen nüshası, 21 Şubat 2017.

¹⁵ İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne iletilen bilgi, 4 Temmuz 2017.

Fotoğraflar hükümet yanlısı medyada da yayınlandı ve gazeteci Fatih Tezcan tarafından söz konusu kişilerin Doğu Anadolu’da, Van’ın Gevaş ilçesindeki polis merkezine Silahlı Kürdistan İşçi Partisi (PKK) tarafından yapılan roketatar saldırısından sorumlu oldukları iddiasıyla birlikte twitlendi.¹⁶

Sonradan fotoğraflardakilerin, Van’da yaşayan ve araçlarına PKK tarafından el konulduğunu söyleyen üç kişi olduğu belirlendi. Üç kişi mantar toplamak amacıyla çıktıkları Gevaş yakınlarındaki yayladan geri dönerken araçlarına el konulduğu iddia ediyorlar.¹⁷ Yetkililer aracın bir roketatar saldırısında PKK tarafından kullanıldığını söylüyorlar.

Söz konusu üç kişi Cemal Aslan, Abdulselam Aslan ve Halil Aslan. İnsan Hakları İzleme Örgütü bu üç kişiden biriyle, Van’da hamam işletmecisi olan, 52 yaşındaki Cemal Aslan ile görüştü:

[PKK’liler] aracımıza el koyduktan sonra bir kaç tanesi cep telefonlarımızı alıp bizi bir kaç saat dağlardaki bir mağarada alıkoydular, sonra da serbest bıraktılar ve biz de yolumuza aracımızla devam ettik. Aracın bir saldırıda kullanıldığını bilmiyorduk ve bizi saatlerce alıkoydukları ve telefonlarımızı aldıkları için polise şikayette bulunmayı düşünüyorduk. Telefonlarımızı geri almadık. Araçla Gevaş’a girdiğimizde iki tane zırhlı araç bekliyordu. Polisler bizi durdu, araçtan indirdi, çırılçıplak soydu ve yolun ortasında vahşice dövmeye başladılar. Sonra Gevaş polis merkezine götürüldük. Sivil olduğumuzu söyleyip durmamıza rağmen dayak orada da kesintisiz devam etti.

Bizi bir tuvalette dövdüler ve fotoğraflarımızı çektiler. Ben hayatımda hiç böyle şey görmedim. Ellerimizi arkadan kelepçeleyip, tekmelerle, yumruklarla, tüfek dipçikleriyle sırtımıza, belimize vuruyorlardı, akşamın dokuzundan sabahın dördüne kadar hiç durmadan küfür ettiler. Polis memurları sürekli olarak silahlarımızın nerede olduğunu soruyor ve polis merkezine yapılan saldırıyı itiraf ettirmeye çalışıyordu.

¹⁶ Bkz. Söz konusu 9 Haziran 2017 tarihli tweet: <https://twitter.com/fatihtezezan/status/873277074722697217?lang=en> (19 Ağustos 2017 tarihinde erişildi.)

¹⁷ İsmail Saymaz, “‘Terörist’ diye dövülen o köylüler mantar topluyormuş,” *Hürriyet*, 19 Haziran, 2017: <http://www.hurriyet.com.tr/terorist-diye-dovulen-o-koyluler-mantar-topluyormus-40494778> (19 Ağustos 2017 tarihinde erişildi).

Doktor muayenesinde polis kadına bir arabadan düştüğümüzü söyledi. Bizim o noktada konuşacak halimiz kalmamıştı. Edremit'deki terörle mücadele şubesine götürüldüğümüzde işkence tamamen bitti. Orada altı gün kaldık ve sonra mahkeme bizi yurtdışına çıkış yasağı koyarak ve adli denetim şartıyla serbest bıraktı ki bu haftada bir kez gidip karakola imza vermemiz gerektiği anlamına geliyor.

Ne savcı ne de mahkeme bize halimizle ilgili tek bir soru bile sormadı. Van bölgesel araştırma hastanesinin adli tıp bölümündeki bir doktor yaralarımızı belgeleyen ayrıntılı bir rapor yazdı. Bu olay olduğundan beri geceleri uyku uyuyamıyorum ve hala şoktayım.¹⁸

Cemal Aslan'ın eşi İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne mantar toplamaya giden kocası ile kuzenleri geri dönmeyince ailenin çok endişelendiğini, polise kayıp bildiriminde bulduklarını ve onlardan ilk haberi sosyal medyada dolaşan fotoğraflardan aldıklarında şok geçirdiklerini anlattı.¹⁹ Üç kişi de 21 Haziran 2017 tarihinde suç duyurusunda bulundular.²⁰ Avukatları İnsan Hakları İzleme Örgütüne savcının işkencenin vuku bulduğu iddia edilen polis merkezindeki güvenlik kamerası kayıtlarını istediğini, ancak suç duyurusuna ilişkin soruşturmada bunun dışında bir gelişme olmadığını söyledi.²¹

¹⁸ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Cemal Aslan ve ailesi ile yaptığı görüşme, Van, 17 Haziran 2017.

¹⁹ Aynı yer.

²⁰ Suç duyurusunun bir nüshası İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün arşivinde mevcut.

²¹ Avukat tarafından İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne iletilen bilgi, 22 Eylül 2017.

Vaka 3

İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne bildirilen başka bir vakada ise Güneydoğu'daki Hakkari ilinin Şemdinli ilçesine bağlı Şapatan (Altınsu) köyünden köylülüler, 6 Ağustos 2017 tarihinde medyaya ve avukatlara, düzinelerce erkeğin güvenlik güçlerince evlerinden toplanıp dövüldüğünü, Şemdinli terörle mücadele şubesine götürüldüklerini ve kötü muamelenin orada da devam ettiğini anlatıyorlar.²² Köylüleri temsil eden bir avukat olayı İnsan Hakları İzleme Örgütüne şu şekilde aktardı:

5 Ağustos'ta bir polis memurunun öldürüldüğü silahlı bir çatışmanın ardından, güvenlik güçleri geceleyin Şapatan köyüne girip, evleri arıyorlar. Köylüleri köyün ortasında topluyorlar ve 10 - 15 kişilik bir özel hareket timi ve bazı sivil memurlarlar herkesi köyün ortasında ve Şemdinli Emniyet Müdürlüğünde acımasızca dövüyor.²³

İnsan Hakları İzleme Örgütü 38 köylü tarafından yapılan suç duyurularından üçünü inceledi. 28 yaşındaki S. T., köyün camisinin önünde toplanmaya zorlandıktan sonra, diğer köylülerle birlikte kendisinin de zırhlı araçlara (panzerlere) bindirildiğini ve Şemdinli Emniyet müdürlüğüne götürüldüğünü Şemdinli Cumhuriyet Savcılığına şu şekilde anlatıyor:

Bizi panzerden indiren 4 sivil polis bizi darp etti. İlçe Emniyet müdürlüğünün üçüncü katına çıkana dek darp işlemi devam etti. Ayrıca hakaretlere de maruz kaldım. 3. Katta TEM büro amirliğinin koridorunda bulunduğumuz esnada özel hareket polisleri ve sivil polisler tarafından darp edilip hakaretlere uğradık. Bizi döven sivil polislerden biri 35 - 50 yaşları arasında, hafif kilolu, kıvr saçlı ve sakallı biriydi. Bahsettiğim bu şahıs benimle birlikte bulunan 20 kişiye, hortumla sırtımıza vurdu.

Şunu belirtmek isterim ki emniyete getirilen şahıslar 3 grup halinde geldi. Bizim gruptakilere bahsettiğim polis hortumla vurdu. Beni darp eden ve

²² İlk olarak Dihaber haber ajansı tarafından verilen haber, 7 Ağustos, 2017: <http://dihaber14.net/TUM-HABERLER/content/view/28881> (19 Ağustos 2017 tarihinde erişildi, ancak, hükümetin Dihaber haber ajansını 25 Ağustos 2017 tarihli ve 693 sayılı OHAL kararnamesi ile kapatmasının ardından, siteye Türkiye'den erişim sonradan engellendi.) Olaya ilişkin saha ziyareti ve mağdurlarla görüşmelere dayanarak hazırlanmış kapsamlı bir Türkçe rapor İnsan Hakları ve Adalet Hareketi Derneği, İHAK tarafından Ağustos 2017'de yayınlandı: <https://drive.google.com/file/d/oBxX8wzuz2PobWlgxaksyTUowbm8/view> (11 Eylül 2017'de erişildi).

²³ İnsan Hakları İzleme örgütünün Avukatla yaptığı telefon görüşmesi, 7 Ağustos 2017.

bana hakaret eden özel hareket polislerinden, sivil polislerden davacı ve şikayetçiyim. Teşhis işlemi yaptırılması durumunda beni darp eden şahısları teşhis edebilirim.²⁴

Köylülerden bir diğeri, C. G., Cumhuriyet Savcılığına özel tim polisleri hakkında evini aradıkları ve kendisini darp ettikleri için şikayette bulunuyor:

Yüzlerini görürsem teşhis edebileceğim polis memurları saat dört civarı kapıyı çaldılar. Kapıyı açar açmaz beni darp etmeye başlayıp küfür ve hakaret etmeye başladılar. 80 yaşındaki annem kendilerini engellemeye çalıştığı zaman annemi de darp ettiler. 6'ya kadar bu işkence sürdü. Beni bayıltıp balkondan attılar. Öldüğümü sanarak, eşime küfürler savurarak evden ayrıldılar. Darbı aşan, işkence boyutuna varan insan onurunu sarsan bu muamelenin izlerini belgeleyip dilekçe ekinde sunmaktayım.²⁵

22 yaşındaki N. Ş. de Şemdinli Emniyet Müdürlüğüne götürülürken ve oraya vardıktan sonra defalarca darp edildiğini anlatıyor. Üçüncü kattaki bir odada, “35-40 yaşlarında sivil giyimli, kır saçlı ve sakallı bir polis memuru“ onlara şunları söylemiş:

“Daha bir şey görmediniz, dayak yeni başlıyor” diye söyledi... Daha sonra hepimizi duvara yasladı. Ardından bizi yere yatırıp sırtımıza paspas sopası ile vurdu. Şemdinli ilçe emniyetinde bununla ilgili ifade vermiştim. Kolluk tarafından bana teşhis işlemi de yaptırıldı. Ancak fotoğraf üzerinde bana vuran şahsı teşhis edemedim. Canlı teşhis işlemi yapılması durumunda beni darp eden şahsı teşhis edebilirim. Beni darp eden özel hareket polislerinden ve sivil polislerden şikayetçiyim.²⁶

İnsan Hakları İzleme Örgütü Şapatanlı köylülerin dövülmüş oldukları iddiasıyla tutarlı bazı fotoğraflar da ele geçirdi. Bu fotoğraflar Türk ve Kürt medyasında da yayınlandı ve sosyal medyada yaygın bir şekilde paylaşıldı.

²⁴ S.T.'nin Şemdinli Savcılığına verdiği ifade kaydı, 11 Ağustos 2017, İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut.

²⁵ Şemdinli Cumhuriyet Savcılığına yapılan suç duyurusu, 10 Ağustos 2017, İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut.

²⁶ Müşteki N. Ş.'nin Şemdinli Cumhuriyet savcılığına verdiği ifade kaydı, 11 Ağustos 2017, İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut.

Hakkari valiliği önce “işkence iddialarının tamamen asılsız olduğunu ve terör örgütü propagandası yapma maksadını taşıdığını” belirten bir açıklama yayınladı.²⁷ Ancak olayı incelemek üzere müfettişler görevlendirildi ve 11 Ağustos tarihinde bir polis memuru görevden uzaklaştırıldı. Ayrıca Türk Tabipler Birliği (TTB) de köylülülere hakaret ettiği, gördükleri işkenceyle ilgili olarak ‘siz bunu hakettiniz’ dediği duyulan ve köylülerin yaralarını ayrıntılı olarak kayıt altına alma görevini ihmal eden Şemdinli Devlet Hastanesi’ndeki bir doktor hakkında disiplin soruşturması başlattı.²⁸

Hakkari’deki güvenlik güçleri zor bir ortamda görev yapıyorlar. Köylülülerin dövülmesinden bir gün önce bir polis memuru silahlı bir çatışmada öldürülmüştü. Ancak bu bağlam ne güvenlik güçlerinin veya polisin, gözaltındakilere ve şüphelilere kötü muamele yapmak gibi ağır hak ihlallerinde bulunmasına bir gerekçe teşkil edebilir, ne de böylesi ihlallerin faillerini mazur gösterebilir. Bu bağlam, işkence ve kötü muamele yapıldığına ilişkin inandırıcı iddialara yönelik etkin bir cezai soruşturma yürütme ve Türkiye’nin kendi yasalarının ve uluslararası hukukun uygun gördüğü disiplin önlemlerini alma yükümlülüğünü de ortadan kaldırmaz.

Vaka 4

İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne Türkiye’nin güneydoğusundaki bir şehirde, Terörle Mücadele Şubesinde polislerin 40 yaşında bir erkeği dövdüğü ve tehdit ettiği yönünde haberler ulaştı. Söz konusu kişi OHAL kapsamında işten çıkartılmadan evvel bir öğretmen olarak çalışıyordu ve burada “A Öğretmen” olarak anılacak. Kendisinin gerçek adı İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından bilinmekle birlikte, olumsuz sonuçlardan korkan ailesinin isteği üzerine bu raporda gizleniyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü vakayla ilgili tüm ayrıntıları Adalet Bakanlığı ile paylaştı. Bu vaka bu rapordaki diğer vakalardan farklı zira iddia edilen ihlaller, “A Öğretmen” mahkeme tarafından tutuklanarak cezaevine yollandıktan sonra, tekrar, gerisin geriye polis gözetimine sevk edildiği dönemde vuku bulmuşlar.

“A Öğretmen” 2016 Ağustosunda gözaltına alınmış ve yetkililerin Temmuz 2016’daki darbe girişiminin ardında olmakla suçladığı FETÖ ile bağlantılarının olduğu iddiasıyla, tutuklu yargılanmak üzere, T-tipi kapalı cezaevine yollanmış. 3 Haziran 2017 günü “A Öğretmen”

²⁷ Hakkari valiliği tarafından yapılan açıklama, 8 Ağustos 2017: <http://www.hakkari.gov.tr/basin-aciklamasi-2017261> (9 Ağustos 2017 tarihinde erişildi.)

²⁸ İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne avukat tarafından iletilen bilgi, 17 Ağustos 2017.

Terörle Mücadele şubesinde sorgulanmak üzere yeniden polis gözetimine sevk edilmiş ve ailesine göre 17 Temmuz'da yeniden T-tipi cezaevine transfer edilene dek orada tutulmuş.

Ailesi, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, "A Öğretmenin" cezaevinden götürüldüğünü 6 Haziran günü onu ziyaret etmeye çalıştıklarında öğrendiklerini anlattı. Cezaevi yetkilileri onun adliye binasındaki savcılığa götürüldüğünü söylemişler. Aile savcılığa gittiğinde ise kendisinin aslında Terörle Mücadele Şubesi'nde bulunduğunu öğrenmişler ve savcıdan onu orada ziyaret edebilmek için yazılı izin almışlar. Orada, polis memurlarının da bulunduğu bir ortamda bir görüşme sağlandığında, ailesi yüzünün şişmiş ve kötü bir durumda olduğunu görmüş. Ona ne olduğunu sorduklarında, onlara başına bir çuval geçilerek defalarca darp edildiğini, tehdit edildiğini, isimler vermesinin ve suçlarını "itiraf etmesinin" istendiğini anlatmış. Aile İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne görüşmede hazır bulunan polis memurlarının bunu duyar duymaz hemen müdahale ettiklerini ve görüşmeyi o noktada sonlandırdıklarını anlattı.²⁹

Aile 9 Haziran günü savcılığa resmi suç duyurusunda bulundu, ancak 27 Temmuz günü, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, bildikleri kadarıyla herhangi bir soruşturma başlatılmadığını ve "A Öğretmen'in" 17 Temmuz'da cezaevine geri götürülene dek polis gözetiminde tutulduğunu söyledi.

2016 Ağustosunda çıkartılan bir OHAL kararnamesi (670 no.lu kararname, madde 8) terör suçlarından veya devlete karşı işlenmiş suçlardan yargılanan şüphelilerin yeniden sorgulanması için savcılıklar tarafından polise izin verebileceğini hükme bağlamış olsa da, altı haftalık polis gözetimi süresi her türlü yasal sınırı çok aşıyor. Söz konusu hüküm, bu düzenlemenin mahkeme tarafından tutuklu yargılanmasına karar verilmiş sanıkları da kapsayıp kapsamadığını belirtmediği gibi, böylesi durumlarda kişilerin tekrar ifade vermek için ne kadar süre polis gözetimi altında tutulabileceklerini de belirlemiyor.³⁰

Tutuklu mahkumların, ailelerine bilgi verilmeden cezaevinden çıkartılıp polis gözetimine sevk edildiğine ilişkin başka haberler de medya organlarında yer aldı.³¹ İnsan Hakları

²⁹ Mağdur'un ailesinin İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne yazdığı mektup, 27 Temmuz 2017. İnsan Hakları İzleme Örgütü daha sonra mektuptaki bilgilerin doğruluğunu teyit etmek amacıyla aile ile de iletişime geçti.

³⁰ Bkz. Kararname no. 670, madde 8, Resmi Gazete, 17 Ağustos 2017.

³¹ Antalya'dan bir vaka için bkz "12 Eylül uygulaması hortlatılıyor: Tutuklulara yeniden Gözaltı" Siyasi Haber Haber Sitesi, 30 Ocak 2017: <http://siyasihaber3.org/12-eylul-uygulamasi-hortlatiliyor-tutuklulara-yeniden-gozalti> (15 Ağustos 2017 tarihinde erişildi).

izleme Örgütü "A Öğretmen" vakasının tutuklu mahkumların polis gözetimine geri yollanmasını, tutuklu mahkumu riske sokan, tehlikeli, gereksiz ve potansiyel olarak kanunsuz bir uygulama olarak değerlendiriyor. Bu uygulamanın sürmesine olanak sağlayan düzenlemenin (670 sayılı KHK'nın 8. Maddesi) hemen iptal edilmesi gerekir. Savcılığın polise daha fazla sorgulamak üzere bir tutukluyu geri çağırma izni vermesi halinde, görüşme polis merkezinde değil, tutuklunun tutulduğu cezaevinde yapılmalıdır.

Vaka 5

İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, aynı Güneydoğu şehrinde, 4. vakadakine benzer bir şekilde cezaevinden alınarak, terörle mücadele şubesinde sorgulanmak üzere polis gözetimine geri sevk edilen ve işkence gören ikinci bir mahkumla ilgili bilgiler de ulaştı. "Öğretim Üyesi A" Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra gözaltına alınmış, daha sonra, 2016 Eylül'ünde 672 sayılı KHK ile üniversitedeki görevinden uzaklaştırılmış, 38 yaşında bir erkek. Kendisinin gerçek adı İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından bilinmekle birlikte, olumsuz sonuçlardan korkan ailesinin isteği üzerine bu raporda gizleniyor.³² İnsan Hakları İzleme Örgütü vakayla ilgili tüm ayrıntıları Adalet Bakanlığı ile paylaştı.

"Öğretim Üyesi A" 16 Haziran, 2017 tarihinde terörle mücadele şubesine sevk edildiğinde, 11 aya yakındır cezaevinde tutuklu olarak bulunuyormuş. Ailesi cezaevinde olmadığını, kendisine verilen 10 dakikalık telefon görüşmesi hakkını kullanmak için, onları alışıldık zamanda aramaması üzerine farketmiş. Avukatı savcılıktan "Öğretim Üyesi A'nın" terörle mücadele şubesine sevk edildiğini öğrenmiş ve onu orada 18 Haziran tarihinde ziyaret etmiş. Ancak ondan sonraki 10 gün boyunca polis avukatın müvekkilini bir daha ziyaret etmesine izin vermemiş. Avukat nihayet, 28 Haziran'da yaptığı ikinci görüşmede "Öğretim Üyesi A'nın" gözünün morardığını gözlemlemiş. Avukatından bir gün sonra ailesi de onu ziyaret edebilmiş ve gözünün morardığını onlar da görmüşler. 9 Temmuz günü gerçekleşen bir ziyarette ise "Öğretim Üyesi A" avukatına ifade vermeyi reddettiği için polisler tarafından darp edildiğini söylemiş ve avukatına başına çuval geçirildiğini ve kendisine elektrik verildiğini anlatmış. Avukatı 11 Temmuz günü Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuş, ancak mahkeme konu ile ilgili henüz bir karar vermiş değil.³³

³² İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne "Öğretim Üyesi A" tarafından iletilen bilgi, 28-9 Eylül, 2017.

³³ Anayasa mahkemesine yapılan 11 Temmuz 2017 tarihli başvurunun bir nüshası, İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut.

“Öğretim Üyesi A'nın” ailesinin İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne verdiği bilgiye göre, “Öğretim Üyesi A” iki ayrı tarihte polis memurlarının onu yere yatırıp bacağına elektrik verdiğini anlatmış. Ayrıca polislerin başındaki şişlikleri tedavi etmek amacıyla ona buz ve merhem verdiğini de söylemiş.³⁴

“Öğretim Üyesi A” polis gözetiminde bir ay kaldıktan sonra, 16 Temmuz 2017 tarihinde, cezaevine geri götürülmüş ki bu süre yasaların izin verdiği her türlü sınırlamanın çok üzerinde. Ailesinin İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne verdiği bilgiye göre, kendisi cezaevinden yazarak savcılığa resmi suç duyurusunda bulunmuş, ancak aileye işkence ve kanun dışı alıkoyma iddalarıyla ilgili olarak bir soruşturma açıldığına ilişkin herhangi bir bilgi ulaşmamış.

Avukatlardan Alınan Bilgilere Dayanan İşkence Vakaları

İnsan Hakları İzleme Örgütü, Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ile bağlantılı oldukları şüphesiyle, 2017 Nisan ve Mayıs'ında, Ankara'da polis gözetiminde tutulan beş farklı müvekkille ve diğer şahıslara karşı yapılan hak ihlallerine ilişkin gözlemlerini paylaşan beş avukatla da konuştu. (6 - 10. Vakalar). Ayrıca İç Anadolu'daki bir avukatla, PKK ile ilişkili olmakla suçlanan müvekkiline karşı yapılan hak ihlalleri hakkında da konuştuk.

Müvekkillerin tümü tutuklu olarak hapisanede bulunuyorlar. Bu nedenle İnsan Hakları İzleme Örgütü onlarla doğrudan konuşamadı.

Vaka 6

Avukat A İnsan Hakları İzleme Örgütüne şunları anlattı:

Müvekkilim B.O. 26 Nisan'da gözaltına alındı ve bir FETÖ operasyonu ile bağlantılı olarak Ankara'da Mali Suçlar şubesinde tutuldu. Onu ziyarete gittim. Görüşme odasına getirildiğinde ağlamaya başladı, çünkü sorgulanacağını ve işkence göreceğini zannetmişti. Bir avukatla görüşeceğine inanmamıştı. Görüşmemiz sırasında yanımızda polis memuru bulunmadığı için, gözaltındaki diğer kişilerin neler yaşadıklarını da anlatabildi. Bana söylediğine göre, sorgulanmak üzere sırayla alınıyor ve

³⁴ İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne “Öğretim Üyesi A'nın” ailesi tarafından iletilen bilgi.

geri döndüklerinde çırlıçılak soyulduklarını, şişeyle cinsel tacize uğradıklarını ve darp edildiklerini anlatıyorlarmış. Anlattığına göre, bir kişinin başı öyle darp edilmiş ki adam günlerce kusmuş ve midesi bulanmış. Müvekkilim için endişelendiğimden anlattıklarını Ankara Baro'suna bildirdim. Mahkeme 6 Mayıs'ta tutuklanmasına karar verdi ve halen Sincan F-tipi cezaevinde tutuluyor.³⁵

B.O. 6 Mayıs 2017 tarihinde Ankara 2. Sulh Ceza Hakimliğinde ifade verdi. Hakim, onunla birlikte dokuz kişinin daha tutuklanmasına karar verdi. Mahkeme kayıtları (2017/528) bu dokuz kişiden S. K. ve Y.S. isimli ikisinin mahkemede poliste kötü muamele gördükleri yönünde ifade verdiklerini gösteriyor. Her ikisi de çırlıçılak soyulduklarını, tecavüzle tehdit edildiğini ve hakarete uğradığını anlatıyor. Hakim konuyla ilgili soru sormuyor ve bu iddialara yönelik olarak bir soruşturma başlattığına ilişkin herhangi bir belirti de yok.³⁶

Vaka 7

Avukat C İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne şu bilgileri verdi:

Müvekkilim İ.K.'yı Ankara Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şubesinde, 29 Mayıs günü ziyaret ettim. Kendisi 25 Mayıs günü gözaltına alınmıştı. İ.K. ile görüştüğümüz odada bir de polis memuru bulunuyordu. Müvekkilimin darp edilmiş olduğunu ve yüzünde bir iz bulunduğunu gördüm. Önce bana ne olduğunu söylemek istemedi ama sonra evinde gözaltına alınırken ve polis gözetimi altındayken darp edildiğini ve sorgulanırken hakarete uğradığını anlattı. Müvekkilimin odada bir polis memuru olduğu için konuşmaktan çekindiğini ve korktuğunu gördüm. Müvekkilim bana gözaltındayken şiddete maruz kalan ve darp edilen diğer şahıslara da yardım edip edemeyeceğimi sordu. Kabul ettim ve onunla birlikte gözaltına alınan diğer şahıslar M. K., B. K., O. S., ve S.E. ile de görüştüm. Hepsinin darp edilmiş olduklarını gördüm, ayrıca kendilerine küfür ve hakaret edildiğini de

³⁵ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Avukat A (gerçek isim İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından biliniyor) ile yaptığı görüşme, Ankara, Haziran 2017. B.O. ile birlikte dokuz kişi hakkında daha Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın anayasal düzene karşı işlenen suçlara bakan bürosu tarafından bir soruşturma yürütülüyor (Soruşturma no: 2017/68532).

³⁶ Ankara 2. Sulh Ceza Hakimliği, 6 Mayıs 2017 tarihili duruşma tutanağı. İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut ve Y.S. tarafından ortaya atılan iddialar Avukat B (gerçek isim gizleniyor ancak İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından biliniyor) tarafından da teyit edildi, 23 Ağustos, 2017.

bildirdiler. Daha sonra Ceza Muhakemeleri Kanununun 158. ve Türk Ceza Kanununun 279. Maddeleri uyarınca, bir avukat olarak görevimi yaptım ki bu maddeler bir suça tanık olduğunda bildirilmesini söylerler. Ben de hem Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına, hem de soruşturmayı yürüten savcılığa durumu bildirdim.³⁷

Avukat C'nin ortaya atılmış iddialara yönelik bir soruşturmanın başlatılmış olduğuna ilişkin bir bilgisi yoktu.

Vaka 8

İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne bildirilen diğer bir vaka da görevinden bir OHAL kararnamesi ile çıkartılan devlet memuru O.D.'nin ki. Avukat D. İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne şunları anlattı:

Müvekkilimiz O. D. 26 Nisan'da Ankara Terörle Mücadele şubesinde gözaltına alındı, daha sonra Kaçakçılık ve Organize Suçlar şubesinde tutuldu. Onu orada iki kez ziyaret ettim. İlk görüşmemizdeki bir kaç dakika dışında, yanımızda hep bir polis memuru vardı. Yalnız kaldığımız o bir kaç dakika içinde müvekkilim bana kendisinin ve gözaltında tutulan diğer kişilerin işkence gördüğünü söyleyebildi. O görüşme sırasında üzerinde herhangi bir iz görmedim. Onu bir kez daha ailesinin yolladığı elbiseleri vermek için gördüm. Mahkeme tutuklanmasına karar vererek Sincan F-1 [Cezaevine] yolladı. Müvekkilim daha önce 2016 Kasımında da gözaltına alınmış ama sonra mahkeme onu adli denetimle serbest bırakmıştı ki, bu düzenli olarak karakola imza vermesi gerektiği anlamına geliyordu.³⁸

Mahkeme kayıtlarına göre, O. D., hakkında tutuklama kararı veren Ankara 3. Sulh Ceza Hakimliğine çıkartıldığında, hakkındaki suçlamaları reddetmiş ve onu sorgulayan polislerin, 1. Mayıs günü, organize suçlar şubesinde, polis amirinin odasında ona fiziksel olarak saldırdıklarını, “aynı gün içinde 4 kez fiziki ve psikolojik saldırının devam ettiğini,”

³⁷ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Avukat C ile yaptığı görüşme (gerçek isim gizleniyor ancak İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından biliniyor), Ankara, Haziran 2017. İ.K., M.K., B.K., O.S. ve S.E. hakkında, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı anayasal düzene karşı işlenen suçlara bakan bürosu tarafından bir soruşturma yürütülüyor (Soruşturma no: 2017/68532).

³⁸ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Avukat D (gerçek isim gizleniyor ancak İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından biliniyor) ile yaptığı görüşme, Ankara, Temmuz 2017.

ve “Avukatıyla görüşmeden evvel, dün yani 04 Mayıs günü Komiser ya da daha üst rütbeli bir amirin odasında yine şiddete maruz kaldığını” söylemiş.³⁹ Buna rağmen mahkeme savcılığa bu iddiaları soruşturması için talimat vermek yönünde herhangi bir adım atmamış.

O.D. avukatlarına sonradan, 17 Mayıs 2017 tarihli, altı sayfa uzunluğunda ayrıntılı bir yazı sunarak, kendisiyle birlikte başkalarının da işkence gördüğünü iddia etmiş ve poliste gözaltında bulunduğu sürede maruz kaldığı muameleleri ayrıntılı bir şekilde anlatmış. O.D.’nin avukatları bu yazının bir nüshasını İnsan Hakları İzleme Örgütü ile paylaştılar, ayrıca savcılığa da resmi suç duyurusunda bulundular. Söz konusu yazıda O.D. evinde gözaltına alındığını, terörle mücadele şubesinin spor salonuna götürüldüğünü ve orada yüzlerce başka insanla birlikte tutulduğunu, bunlardan bazılarının alınarak sorguya götürüldüğünü, bunların topallayarak ve ağlayarak geri döndüklerini anlatıyor. Sorgusunun Organize Suçlar şubesinde yapıldığını iddia ediyor:

Öğleden sonra saat 14:00 gibi ismim söylendi ve Organize Şube Müdürü odasına götürüldüm. Oda da Müdür hariç 4 kişi vardı. Bazıları rütbeliydi. Polis memurlarından birisinin ismi ‘Osman’ ve rütbelilerden biri Karadenizli şivesiyle konuşuyordu. Büro Amiri ... Seven de oradaydı.

Müdür bana sorular sordu ben cevaben ‘Bilmiyorum. Bilgim yok’ dedim. Bunun üzerine yere diz çöktürerek kafama tokat ve yumruk atmaya başladı aynı zamanda da ‘Neyi bilmiyorsun lan a...k...ç, o...çocuğu’ vs küfürler savuruyordu. Daha şiddetli vurmaya devam etti.⁴⁰

O.D.’nin anlatımında kendisinin ve karısının, bebeğinin ve akrabalarının da tecavüzle tehdit edildiğini belirtiyor ve yine aynı yazılı anlatımında benzer bir muameleye 4 Mayıs’ta da maruz bırakıldığını söylüyor. Söz konusu yazı gözaltındaki diğer şahısların maruz kaldıklarını söyledikleri, aralarında elektrik verme, cinsel taciz ve tecavüzün de bulunduğu, diğer işkence biçimlerini de sıralıyor.⁴¹

³⁹ Mahkeme kayıtlarının nüshası, 5 Mayıs, 2017, İnsan Hakları İzleme Örgütü Arşivinde mevcut. O.D. hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı’nın anayasal düzene karşı işlenen suçlara bakan tarafından bir soruşturma yürütülüyor. (Soruşturma no. 2017/68532).

⁴⁰ O.D.’nin avukatlarına yolladığı, el yazısıyla kaleme alınmış suç duyurusunun nüshası. İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut.

⁴¹ Aynı yer.

Vaka 9

Avukat E, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne bir polis memuru olan müvekkili A.K.'yi Ankara Terörle Mücadale şubede gözaltındayken, 29 Nisan tarihinde ziyaret ettiğinde, ne doğru düzgün ayakta durabildiğini, ne de doğru düzgün oturabildiğini gözlemlediğini anlattı. A. K. ona darp edildiğini, soyulduğunu, bir şişenin üzerine çömelmeye zorlandığını ve şişe ile tecavüzle tehdit edildiğini anlatmış.⁴²

Avukat 8 Mayıs günü suç duyurusunda bulunmuş, ancak savcılık, 30 Mayıs günü, A.K.'nin gözaltındayken kötü muamele iddiasında bulunmadığı ve kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin güvenlik kamerası kayıtlarında ve doktor raporlarında herhangi bir delile rastlanmadığı gerekçesiyle, konuyla ilgili takipsizlik kararı vermiş ki, bu karar İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından da görüldü.⁴³

A.K. savcılığın bu kararına itiraz etmiş. İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından görülen itiraz dilekçesi, gözaltından çıktıktan hemen sonra özel bir doktordan alınmış bir raporun A. K.'nin bir kaburgasında kırık tespit ettiği ve sorgusunun güvenlik kamerası olmayan bir odada yapıldığı gerçeklerinin, Savcılık tarafından tümüye görmezden gelindiği hususuna odaklanıyor.⁴⁴

Vaka 10

Diğer bir vaka İstanbul'daki özel bir şirkette muhasebeci olan 29 yaşındaki Ö. A. ile ilgili. Tutuklanmasına karar veren Ankara 2. Sulh Ceza hakimliğinin mahkeme kayıtları, Ö.A'nın Ankara terörle mücadale şubesinde 13 ve sonra 14 nisan günlerinde yapılan sorgusunda, polisler tarafından dövüldüğünü kayıt altına alıyor:

Darba uğradım, dudağımı patlattılar. Bur sürü küfürler ve hakaretler edildi. Darp raporumda dudağımın patlamış olduğu vardır. Göz altında lavaboya dahi gitmemize izin verilmedi. Sonrasında TEM'e gittiğimizde bir çok kişi beni bir çok kişi ile birlikte dövdüler. Beni ve eşimi cinsel istismarla tehdit

⁴² Avukat E'nin İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne ilettiği bilgi, 30 Haziran, 2017.

⁴³ Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın memur suçları soruşturma bürosunun 30 Mayıs 2017 tarihli kararı (Soruşturma no: 2017/76040)

⁴⁴ Tüm belgelerin birer nüshası İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut.

ettiler. Bu olayın akşamında da kafamdaki darp ile ilgili raporu yine aldım. Avukatımla görüştüğümde sonra da bana darpta bulunuldu.⁴⁵

Ö. A. Amasya E-tipi kapalı ceza evinde tutuluyor. Avukatlarına yolladığı el yazısıyla kaleme alınmış, üç sayfalık, tarihsiz bir yazıda, bir polis memurunun adını vererek poliste gözaltındayken yaşadıklarını anlatıyor ve kötü muamele gördüğünü iddia ediyor:

Sonra beni aldılar, D Büroya çıkarıldık. D Büro 60m2 bir yer köşelerinde 7 - 8 tane masa var ortası boş bir yer. İçeri girer girmez D Büronun şefi olduğunu anladığım Kamil bana “O... çocuğu geç ortaya. Dizlerinin üstüne çök” dedi. FETÖ/PDY üyesi olduğuma dair suçlamalarda bulundu. Hiç tanımadığım isimleri sorup bu yaptığı suçlamaları kabul etmem için bir yandan sinkaflı küfürler edip, bir yandan da dövüyorlardı. Bu olaylarla ve FETÖ/PDY ile hiç bir alakam olmadığı için bu suçlamaları reddettim. Bunun üzerine işkencenin dozunu artırıp devam ettiler. Bir ara 7 - 8 kişi etrafımda ben yerde her yerden birileri vuruyordu.⁴⁶

Ö. A.’nın onu tutuklayan mahkeme önünde suç duyurusunda bulunmuş olmasına rağmen, avukatları ayrıca resmi bir suç duyurusunda daha bulunmuşlar.

Vaka 11

Mersin Barosu üyelerinden bir avukat, İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne 6 Mart 2017 tarihinde PKK ile bağlantılı olmakla suçlanan müvekkili Mahsum Aka ile, gözaltına alındıktan iki gün sonra, 3 Mart günü, Kırşehir Emniyet Müdürlüğünde görüşüğünü bildirdi. Görüşme on dakika ile sınırlanmış ve polisin önünde yapılmış. Görüşme izni, savcılığın aranmasıyla nihayetlenen uzun tartışmalardan sonra yapılabildi. Avukat, Aka’nın yüzünün şişmiş ve yara bere içinde olduğunu ve sonradan görevini yapmasına engel oldukları gerekçesiyle ve müvekkilinde tespit ettiği kötü muamele belirtileri nedeniyle, polisler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu söyledi. Avukat, olayın üzerinden aylar geçmiş olmasına rağmen, iddialara yönelik açılmış bir soruşturma olmadığını bildirdi.⁴⁷

⁴⁵ Polise verilen ifade ve mahkeme tutanaklarının birer nüshası (Ankara 2. Sulh Ceza Hakimliği, Duruşma no. 2017/420), İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut. Ö.A. hakkında, Anayasal düzene karşı işlenen suçlara bakan Cumhuriyet Başsavcılığınca, silahlı örgüt üyesi olmak suçundan bir soruşturma yürütülüyor. (Soruşturma no. 2017/23897)

⁴⁶ Avukatlara yazılan mektubun nüshası.

⁴⁷ İnsan Hakları İzleme Örgütüne Mersinli avukat tarafından iletilen bilgi, 6. Mart 2017.

III. İşkence İddialarının Etkin Bir Şekilde Soruşturulmaması

Bu rapor için kendileriyle görüşülen avukatlar, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, savcılarının veya şüphelileri serbest bırakma ya da tutuklama kararlarını veren mahkemelerin, şüphelilere, gözaltındayken gördükleri muameleye yönelik olarak re'sen soru sorduklarını, veya polis gözetimindeyken hak ihlaline uğradığını iddia eden şüpheliler söz konusu olduğunda, bu iddialara yönelik ilave sorgulama yaptıklarını gösteren herhangi bir örnekten haberdar olmadıklarını bildirdiler. Sadece 64 sanığın, tutuklandıktan aylar sonra yapılan yargılamasını yürüten Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesi (Bkz. 1. Vaka), ilk duruşmada yedi kişi tarafından ortaya atılan işkence iddialarına yönelik olarak bir soruşturma açılmasını talep etti.

Uluslararası teamül hukukuna göre tüm devletlerin işkenceyi önleme ve cezalandırma konusunda pozitif bir yükümlülüğü var. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde işkenceye getirilen mutlak yasağın, kendisine devlet görevlileri tarafından işkence yapıldığını ya da kötü muamelede bulunulduğunu iddia eden şahısların bu iddialarına yönelik olarak etkin bir soruşturma yürütme yükümlülüğünü de içerdiğini açık bir şekilde belirtiyor.⁴⁸

Geçtiğimiz yıl içinde, polis gözetimi altında işkence yapıldığına ilişkin mükerrer iddialar hem sık sık medyada yer aldı, hem de insan hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları tarafından dile getirildi. Buna rağmen, bu iddialarla ilgili olarak herhangi bir davanın açılması veya en azından sorumlu emniyet görevlileri hakkında disiplin sürecinin başlatılması bir yana, Adalet Bakanlığı başlatılmış soruşturmaların tamamlanmış olduğuna ilişkin dahi bir açıklama yapmadı.

Trabzon Barosundan bir adli yardım avukatı İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne kötü muameleye uğradığını iddia eden bir adamı temsil ettiğini ve sonradan söz konusu şahıs adına suç duyurusunda bulunduğunu anlattı. Trabzon savcılığı bu suç duyurusu hakkında,

⁴⁸ Ayrıntılı bir tartışma için bkz. Aisling Reidy "The Prohibition of Torture: A Guide to the Implementation of Article 3 of the European Convention on Human Rights," (İşkence Yasağı: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. Maddesinin Uygulamasına Yönelik bir Kılavuz) Council of Europe Human Rights Handbooks No. 6, 2003, <https://rm.coe.int/168007ff4c> (11 Eylül 2017 günü erişildi).

5 Ocak 2017 tarihinde, OHAL kararnamesine göre (667 sayılı KHK, Madde 9) devlet görevlilerinin OHAL kapsamındaki eylemlerinden dolayı cezai sorumluluğu bulunmadığı gibi çok sorunlu bir gerekçeyle takipsizlik kararı vermiş.⁴⁹

İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2016 Ekiminde yayınladığı raporunda söz konusu düzenlemenin Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleriyle çelişmekle kalmayıp, polis memurlarına ve diğer devlet görevlilerine, herhangi bir yasal veya başka sonuçtan çekinmeksizin, gözaltındaki şahıslara yönelik hak ihlallerinde bulunabilecekleri mesajı verdiğini vurgulamış ve bu maddenin kaldırılmasını talep etmişti.⁵⁰ Trabzonlu avukat, savcılığın söz konusu kararına, kötü muamelenin hiç bir zaman bir devlet görevlisinin OHAL kapsamındaki görevleri arasında sayılamayacağı gerekçesiyle itiraz etti, ancak bu kez de, ikinci bir savcılık, soruşturma açmayı gerektirecek yeterli delil olmadığına karar verdi.⁵¹

Darbe girişiminin ardından 4000'den fazla yargıç ve savcı keyfi bir şekilde görevlerinden çıkartıldı, bunların 2400 kadarı da, Gülen hareketi ile bağlantıları bulunduğu ve bu sebeple FETÖ üyesi oldukları iddiasıyla terör suçlarından yargılanmak üzere halen tutuklu bulunuyorlar. Türkiye'deki mahkemeler ve savcılıklar devlet görevlileri tarafından işlenen suçların soruşturulması konusunda zaten eskiden beri isteksiz davranırlardı, ancak bugün, hükümetin yargı üzerindeki kontrolunun sıkılaştırılması ve savcılarının ve görevini halen muhafaza eden veya yeni atanmış yargıçların iş güvenliklerine ilişkin derin endişeleri, böylesi suçların soruşturulması için ilkeli ve bağımsız kararlar verme riskini almalarını giderek daha da az muhtemel hale getiriyor.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, işkence ve kötü muameleyle suçlanan devlet görevlilerinin OHAL altında dokunulmazlıkları olduğunu iddia etmeye çalışan savcılara ilişkin başka bir örneğe rastlamamış olsa da, böylesi suç duyurularının etraflıca soruşturulduğunu gösteren çok az belirti var. Savcılıkların, kötü muamele gördüklerine yönelik emareler bulunan şüpheliler ile karşılaştıklarında, kendi insiyatiflerini kullanarak, proaktif bir şekilde hak ihlallerini soruşturmak için çaba gösterdiklerine yönelik işaretler ise yok denecek kadar az.

⁴⁹ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Trabzonlu avukat ile yaptığı telefon görüşmesi, 1 Haziran 2017. Kararın bir nüshası için bkz. "Polis sizi tehdit de etse darp da etse bir şey yapamazsınız" Oda TV Haber Sitesi, 1 Ocak 2017: <http://odatv.com/polis-sizi-tehdit-de-etse-darp-da-etse-bir-sey-yapamazsiniz-1501171200.html> (29 Eylül 2017 tarihinde erişildi).

⁵⁰ Bkz. İnsan Hakları İzleme Örgütü, "Açık Çek," İnsan Hakları İzleme Örgütü Raporu, 25 Ekim, 2016, <https://www.hrw.org/tr/report/2016/10/24/295607>.

⁵¹ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Trabzonlu Avukat ile yaptığı telefon görüşmesi, 1 Haziran 2017.

Ailelerin ve avukatların İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne verdiği bilgiye göre, Ekim 2016 raporunda yer alan ve mağdurların adlarının verildiği üç işkence vakasının hiç birinde savcılıkların yapılan suç duyurularına yönelik etkin bir soruşturma yürüttüğüne dair herhangi bir işaret bulunmuyor.⁵²

Bunların arasında İstanbul'da Ağustos 2016'da gözaltına alınan bir grup Kürt erkek ve kadının vakası var ki, bu vaka henüz soruşturulmuş değil. Erkeklerden üçü, İ. B., F. P. ve K.U., İstanbul'da Vatan Caddesi'ndeki İstanbul Emniyet Müdürlüğünde maruz kaldıkları işkenceyi tasvir eden ayrıntılı bir yazılı anlatımı, cezaevinden, avukatları aracılığıyla, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne iletiler. Üç kişi de işkence iddialarını kendilerini sorgulayan savcılıkta da dile getirdiler. Bu kişiler yargılandıkları davanın ilk duruşmasında, mahkeme tarafından serbest bırakıldılar.

Bu üç kişinin avukatlarından biri, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, müvekkilleri için gözaltındayken alınan doktor raporlarının kopyalarını ele geçiremediğini anlattı. Savcılık, İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından da görülen bir kararda, doktor raporlarında İ.B.'nin yaralarının küçük olarak tanımlandığı, diğer şikayetçilerin raporlarında ise kötü muamele izlerine yönelik bir tespitin bulunmadığı gerekçesiyle, polis memurlarına dava açmayı gerektirecek yeterli kanıt olmadığına karar vermiş. Avukat bu karara itiraz etti, ancak itirazı bir sonuç doğurmadı.

Antalya savcılığının öğretmen Eyüp Birinci'nin gözaltında işkence gördüğü iddiası hakkında başlattığı soruşturma şu ana dek tamamlanmış değil. Aile İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne Eyüp Birinci'nin polis tarafından gözaltına alındıktan sonra geçirdiği ve kendisinin karnına ağır bir biçimde darp edildiği için yapıldığını iddia ettiği acil ameliyatın nedenini açıklayan tıbbi raporu hala ele geçiremediklerini söyledi.⁵³

Üçüncü vakada Temmuz 2016'da, Urfa'da, gözaltında işkence gördüklerini iddia eden iki genç erkeğe ait gözle görülür yara izlerini belgeleyen bir Adli Tıp Kurumu raporunu İnsan Hakları İzleme Örgütü gördü. Söz konusu şahısların avukatı İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne işkence iddialarına yönelik savcılık soruşturmasında bu rapora rağmen herhangi bir

⁵² Bkz. İnsan Hakları İzleme Örgütü, "Açık Çek," aynı yer.

⁵³ Birinci Aile'sinin İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne ilettiği bilgi, 19 Haziran 2017.

ilerleme kaydedilmediğini, savcılığın bu tarihe kadar herhangi bir polis memurunu tanık veya sanık sıfatıyla ifade vermeye çağırmadığını belirtti.⁵⁴

⁵⁴ Avukatın İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne iletildiği bilgi, 14 Haziran, 2017.

IV. İnsan Kaçırma, Kayıp Şahıs ve Zorla Kaybolma Vakaları

İnsan Hakları İzleme Örgütü, zorla kaybolma olması muhtemel ve çoğunluğu Ankara’da vuku bulmuş çok sayıda insan kaçırma vakasını inceledi. Zorla kaybolma, bir şahsın gözaltına alındığı ancak yetkililerin sonradan bunu inkar ettiği veya şahsın nerede olduğuna ilişkin bilgi vermeyi reddettiği durumlarda söz konusu oluyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü, Ağustos ayında Türkiye’nin Adalet Bakanlığına beş vaka ile ilgili açık bir mektup yazdı, ancak herhangi bir yanıt almadı.⁵⁵ Bu raporda belgelendirilen çok sayıda vakada mağdur aileleri, kaybolan şahıslara yönelik etkin bir soruşturma yürütülmediği şikayetiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurdular.

Türkiye’nin, 1990’larda, güvenlik güçleri tarafından zorla kaybolmaların uygulandığı bir geçmişe sahip olduğu düşünüldüğünde, insan kaçırma ve muhtemel zorla kaçırma vakaları özellikle endişe verici. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye’nin, çoğunlukla Kürt olan mağdurların özgürlük ve güvenlik haklarıyla birlikte, sık sık, yaşam haklarını da ihlal ettiğini ve mağdur ailelerini insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bıraktığını tespit ederek, zorla kaybolmalara yönelik mükerrer kararlar yayımlamıştı. Aşağıda sunulan vakaların hiç birinde şahısların son olarak birlikte görüldükleri kişilerin devlet görevlisi oldukları kesin olarak kanıtlanmış olmasa da, İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından belgelenen tüm vakalar arasında benzerlikler bulunuyor. Bir vakada – Önder Asan vakasında – söz konusu olan, sonradan resmi gözaltında ortaya çıkan bir şahıs. İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün elinde, ayrıca, ailesi tarafından kayıp bildiriminde bulunulan başka bir şahsa ilişkin de güvenilir bilgiler var. Söz konusu şahıs iki ay boyunca açıklanmayan bir yerde tutulduktan sonra serbest bırakıldığını iddia ediyor. Kendisi İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne kendilerini devlet görevlisi olarak tanıtan kişilerce alıkonulduğunu anlattı. Bu kişi kendisini alıkoyanlar tarafından, işlemediği suçları itiraf

⁵⁵ İnsan Hakları İzleme Örgütü, “Türkiye: Ankara’da Meydana Gelen Kaçırma ve Kaybedilme Vakaları Soruşturulsun,” 3 Ağustos 2017, basın açıklaması ve Adalet Bakanı Abdülhamit Gül’e açık mektup <https://www.hrw.org/tr/news/2017/08/03/307480> and <https://www.hrw.org/tr/news/2017/08/03/307479>. İnsan Hakları Derneği ve Stockholm Center for Freedom de bu vakaları inceledi. Bkz. Stockholm Center for Freedom web sitesi (Türkiye’den erişim engelleniyor), “Enforced Disappearances in Turkey,” 22 Haziran 2017, https://stockholmcf.org/wp-content/uploads/2017/06/Enforced-Dissapearences-in-Turkey_22_June_2017.pdf; ve İnsan Hakları Derneği “Ankara’da Zorla Kaçırılarak Kaybedilenlerin Akıbeti Açıklansın; Failler Yargılansın!” 30 Mayıs 2017, <http://www.ihd.org.tr/ankarada-zorla-kacirililarak-kaybedilenlerin-akibeti-aciklansin-failler-yargilansin/> (19 Ağustos 2017 tarihinde erişildi.)

etmesi ve gizli tanık olarak, başkaları aleyhine ifade vermesi için sorgulandığını, işkence gördüğünü ve tehdit edildiğini söylüyor. Bu gizli alıkoyma hakkında açık suç duyurusunda bulunması halinde, bunun ailesi için de kötü sonuçları olacağı söylenerek tehdit de edilmiş. Söz konusu şahsın ismi ve vakasıyla ilgili ayrıntılar İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından biliniyor, ancak kendisinin güvenliği için yayınlanmıyor.⁵⁶

İnsan Hakları İzleme Örgütü, kaybolduktan sonra ortaya çıkan iki kişinin anlatımları ışığında, diğer vakaların da devlet görevlileri tarafından uygulanan zorla kaybolma vakaları olmasını muhtemel görüyor.

Önder Asan Vakası

KHK ile kamu görevinden çıkartılan eski bir öğretmen olan 41 yaşındaki Önder Asan, halen Balıkesir T-Tipi cezaevinde tutuklu olarak bulunuyor ve hakkında, yetkililerin Temmuz 2106 darbesinin arkasında olmakla suçladığı FETÖ grubu ile bağlantılı olmaktan cezai soruşturma yürütülüyor.⁵⁷

Asan'ın vakası özellikle önemli, zira kendisi, kaybolduğu bildirildikten sonra, gözaltında ortaya çıktı. Asan 31 Mart 2017 tarihinde kaçırıldığını ve 42 gün boyunca gizli bir gözaltı merkezinde tutulduğunu, burada polis olduğundan şüphelendiği, bilinmeyen kişilerce kendisine işkence yapıldığını iddia ediyor. Sonradan, normal polisi arayarak teslim olmaya zorlanmış. Ailesi ve avukatları onu ancak normal polis gözetimine aktarıldıktan sonra görebilmişler, ancak kendisi, onu 42 boyunca kanunsuz bir şekilde alıkoyanların da bir polis birimi olduğuna inanıyor. Avukatının 23 Haziran Tarihinde Ankara Cumhuriyet savcılığına yaptığı resmi başvuruda şunlar anlatılıyor:

Demetevler Anadolu Kız İmam Hatip Lisesinin önünden Onkoloji Hastanesine doğru taksi ile gittiği bir sırada, 2 araç seyahat etmekte olduğu taksinin önünü kesmiştir. Araçlardan biri, Siyah Transporter marka olup taksinin önünü kesmiş, diğeri arkada taksiyi sıkıştırmak suretiyle aracı durdurmuş ve hareket etmesini engellemişlerdir. Öndeki siyah

⁵⁶ Daha önce kaybolmuş kişi tarafından İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne doğrudan iletilen bilgi. İsimler, tarihler ve yerler, şimdilik, kendi güvenliği açısından gizleniyor.

⁵⁷ Önder Asan hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın anayasal düzene karşı işlenen suçlar bürosu tarafından bir soruşturma yürütülüyor (Soruşturma no. 2107/68532)

Transporter marka araçtan inen kişiler, taksicinin tepki göstermesi üzerine; 'biz polisiz, sıkıntı yok' deyip müştekiyi zorla taksiden indirmiş ve siyah transporter marka araca bindirmişlerdir. Yüz üstü aracın içine doğru iterek müşteki yere yatırılmış, gömleği pantolonu çıkartılmış, ayağı bağlanmış, ellerini arkadan kelepçelenmiş ve kafasına çuval geçirilmiştir. Müştekiyi araç içerisinde varacağı yere kadar götürüne kadar yumruklayarak ve tekmeleyerek darp etmişlerdir.

Kaçırılan müştekiyi araba ile bir yere götürüp hücreye atmışlardır. Hücrede sadece ayağındaki bağı çözmüşlerdir. Elleri arkadan kelepçeli ve gözü bağı bekletmişlerdir. Hücrenin genişliği ancak boyu kadar olan bir yer olduğunu anlayabilmiştir. Müştekiye tahminince 12 saatte bir yiyecek bir şeyler vermişlerdir. Sabahları çok az peynir ekmek, akşamları da çok az çorba ve pilav verilmiştir. Tüm hücrede kaldığı süre boyunca gözü bir iki kez açıldığında odanın bir köşesinde kamera olduğunu ve duvarın siyah halı fleks gibi bir madde ile kaplandığını görmüştür.

Hücrede kaldığı 42 gün boyunca her gün tuvalet ihtiyacı görevli nezaretinde ve gözleri bağı olarak gidilmektedir. Kaçırıldıktan sonra ilk 20 gün her gün işkence odasına alınmış, darp edilmiş, sopa ile dövülmüş, elektrik şoku verilmek ile tehdit edilmiş – vücudunun etrafında elektrik şoku gezdirilmiş- ve ailesi ile tehdit edilmiş, psikolojik baskı altında bırakılmış ve küfürler edilmiştir. Müştekinin kaçırıldığı yerde tek bulunan kişi de kendisi değildir. Müşteki hücrede kaldığı yerde ifade odası ve işkence odası olarak iki yer olduğunu görmüştür. İşkence odasında dövme darp etme, bağırma işkence olaylarını her gün duymuştur. Aynı ortamda 6 ila 8 kişinin daha olduğunu tahmin etmektedir. Yan hücredeki kişiye "Hadi Cengiz" demelerinden yanındaki kişinin Cengiz isimli birisi olduğunu anlamıştır. Cengiz isimli şahsın çığlıkları duymuştur. Müşteki bu surette tam 42 gün hücrede tutulmuştur.

Müşteki kaçırıldığı sürede hücrede şu olayları yaşadığını beyan etmiştir.

- Müşteki kaçırıldığından itibaren ilk 20 gün boyunca vücudunun her yerine vurulmak suretiyle sopa ile dövülmüştür.

- Elektrikli şok aleti ile vücuduna elektrik vermek ile tehdit edilmiştir.
- Makatından kalın bir cisim sokmaya çalışılmıştır. Makatından kan gelmesi ve yara olması üzerine bir daha yapmamışlardır.
- Mülakat adı altında ifadeye aldıklarında sürekli kendisine, ailesine küfürler etmişlerdir.
- Müştekiye sürekli isim vermesi için baskı yapılmış, isimler sorulmuş bilmediğinden sopayla vücudunun her yerine vurulmuştur.
- Hücrede kaldığı sürece battaniye verilmemiş ve sadece iç çamaşırları ile bekletilmiştir.
- Oda boş olduğundan kapıya vurularak kapının yankı yapması ve bu yankının çınlaması ile uyutulmamıştır.
- Hücrede tutulduğu 42 gün boyunca hiçbir şekilde doktor kontrolünden geçirilmemiştir.

İlk 25 gün bu şekilde işkence edildikten sonra, bir ara 25 gün oldu deyip o tarihten itibaren hiçbir şekilde işkence, darp ve kötü muamele yapılmamıştır. Müşteki buradaki amacın yaraların ve işkencenin izlerinin gitmesini sağlamak için dinlenmeye bırakmak olduğunu düşünmektedir.

Müşteki daha sonra da tarihi öğrendiği kadarı ile, 12 Mayıs günü hücreden çıkartılmış ve yine elleri arkadan kelepçeli ve gözleri bağlı bir şekilde arabaya bindirilmiştir. Bu araba ile bir müddet gittikten sonra başka bir arabaya bindirilmiştir. Bu arabada iken, eline telefonu verilmiş ve Ankara Emniyet Müdürlüğü'nü araması istenilmiştir. Emniyet Müdürlüğü'nü aradığından Eymir Gölünde olduğunu söylemesi istenilmiş ve Emniyet Müdürlüğünden gelenlere teslim edilmiştir.⁵⁸

İnsan Hakları İzleme Örgütü Önder Asan'ın karısıyla, biri 13 Nisan tarihinde Önder Asan henüz kayıpken ve daha sonra, cezaevindeyken olmak üzere, iki defa görüştü. Kadın eşinin kayıp olduğunu bildirmek ve olayı gören tanıklar bulmak için nasıl uğraştığını şu şekilde anlattı:

⁵⁸ Önder Asan'ın Ankara Cumhuriyet savcılığına yaptığı 23 Haziran 2017 tarihli suç duyurusunun nüshası. İnsan Hakları İzleme Örgütü arşivinde mevcut.

Polise ilk olarak 3 Nisan günü gittim. Beni savcılığa yolladılar. Savcı bana “polise git, MİT’e git” dedi. 4 Nisan günü Etimesguttaki iki polis merkezine gittim. İkincisi Terörle Mücadele Şubesiydi ve bana “kocanız kaçtı” dediler. Jandarma bölgesindeki Bağlıca’ya gidip, onlara sordum. Onlar beni yeniden Sincan Adliye’sine yolladılar. Sonra Yeni Mahalle’deki Şentepe karakoluna gittim. 7 Nisan günü o mahalleye avukatımla gidip, izini bulmamıza yardımcı olabilecek güvenlik kameralarının peşine düştük.⁵⁹

Önder Asan’ın karısının takibi karşılık bulmuş. 18 Nisan Günü bir taksi sürücüsünden, Önder’in Şentepe’de kendi taksisine bindiğini öğrenmiş.

Taksi şoförü bana, taksinin Vatan caddesinde durdurulduğunu ve sarıldığını ve Önder’in sivil giyimli şahıslar tarafından tabanca zoruyla alınarak, siyah bir VW Transporter araca bindirildiğini anlattı. Ben Taksi şoförünün anlattıklarını telefonuma kaydettim ve sakladım. Durumu savcılığa bildirdim ve savcı taksi şoförünün ifadesini aldı.

Aile Önder’den haftalar sonra haber almış. Karısı İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne şunları söyledi:

12 Mayıs akşamı polis, ANKA AVM’nin yanındaki Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlar Şubesinden kayınpederimi arayıp, Önder’in poliste gözaltında olduğunu söylemiş. Yanımıza elbiselerini ve iç çamaşırlarını alıp oraya gittik. 16 Mayıs günü öğleden sonra Önder savcılığa sevk edildi ve orada kayınpederim ve kayınvalidemle birlikte ben de onu gördüm. Sakalı uzamıştı ve çok zayıf görünüyordu. Elleri kelepçeliydi. Kötü muamele gördüğünü, küçük bir hücrede tutulduğunu söyledi ve bize anlattı. Kocam benim için endişeleniyordu ve bana çok fazla ortalıkta görünmememi, çünkü benim de alınabileceğimi söyledi. Kanunsuz bir kaçırmaydı. Nerede tutulduğunu bilmiyordu, ama iki metrekarelik bir odada tutulduğunu söyledi.

⁵⁹ İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün Önder Asan’ın karısıyla yaptığı görüşme, 13 Nisan 2017.

Sincan F-tipi Cezaevinde [Bu görüşme sırasında orada tutuluyordu] üç kişilik bir hücreye kondu, ama hücrede altı kişi kalıyorlardı. Onu iki ayda bir, 45 dakikalık açık görüşte görebiliyorum. Psikolojik durumu çok kötü ve çok zayıflamış durumda. Psikiyatrik yardım talebinde bulundu, hatta bir keresinde bir psikoloğu görmesi için Bakırköy hastanesine yollandı. Ben ise sağ olduğu için allaha şükrediyorum.⁶⁰

Önder Asan'ın avukatı İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne şunları anlattı:

Müvekkilim Önder Asan'ı 13 Mayıs günü polis merkezinde gördüm. Yürümekte güçlük çekiyordu ve duvara tutunuyordu. Elleri titriyordu ve çok kötü etkilenmişti. Psikolojik yardıma ihtiyaca duyduğunu söyledi. Bana bilinmeyen yerde, bilinmeyen kişilerce alıkondduğu 42 günde neler yaşadığını ayrıntılı bir şekilde anlattı. Şimdi bir suç duyurusunda bulunuyoruz.⁶¹

Önder Asan'ın kaçırılmasını, keyfi alıkonmasını, işkence görmesini ve muhtemelen zorla kaybolmasını tam ve eksiksiz olarak soruşturmak Ankara savcılığının görevi. Soruşturmanın, sorumluları, haklarında dava açılmasına olanak sağlayacak şekilde tespit edebilecek bir nitelik taşıması gerekiyor.

Dört Başka Kaçırma Vakası

İnsan Hakları İzleme Örgütü Nisan - Haziran 2017 arasındaki dönemde kaçırılan dört diğer kişinin aileleri ve avukatlarıyla da görüştü.

Turgut Çapan Ankara'da 31 Mart 2017 günü kayboldu. Karısı İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne kendisinden o günden beri haber almadığını söyledi. Çapan önceden, Gülen hareketi ile bağlantılı olmakla suçlanarak, 14 diğer özel üniversite ile birlikte kapatılan Turgut Özal Üniversitesi'nde idari personel olarak çalışıyordu.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, Çapan'ın karsıyla 13 Nisan günü konuştu. Kocasını son olarak gören tanıkları bulamamıştı, ancak zorla kaybedildiği konusunda güçlü şüpheleri vardı:

⁶⁰ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Önder Asan'ın karısıyla yaptığı telefon görüşmesi, 25 Mayıs 2017.

⁶¹ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Avukatla yaptığı telefon görüşmesi, Mayıs 2017.

31 Mart günü çocuğumu Ankara'nın Ayvalı mahallesindeki okulundan almaya gidiyordum ki biri arkamdan "abla" diye seslendi. Arkama dönüp baktığımda seslenenin Önder Asan olduğunu gördüm. Kocam onu tanırdı.

"Şentepedeydik, kocanı kaçırdılar," dedi. "Bize berbere gidiyorum dedi, ama geri gelmedi." Kocamla arkadaşılar ama ben onu pek tanımazdım. Ne gördüğünü veya kocamı kimin aldığını düşündüğünü bilmiyorum. Sonra onun da kaybolduğunu öğrenince hemen polise suç duyurusunda bulundum.⁶²

İnsan Hakları İzleme Örgütü Turgut Çapan'ın karısından başka bilgi alamadı ve onunla yeniden iletişime geçemedi.

Mustafa Özben Ankara'da 9 Mayıs günü kayboldu. Kendisi, OHAL kararnamesi ile kapatılana dek, Turgut Özal Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Adalet programında öğretim görevlisiydi. Özben, Kurumun kapatılmasından sonra Ankara barosuna avukat olarak kaydını yaptırdı.

Karısı kocasının nasıl kaybolduğunu şu şekilde anlattı:

9 Mayıs günü kızları okula götürmek için evden çıktı ve bir daha eve dönmedi. 10 Mayıs'ta Şentepe [Ankara'da bir mahalle] karakoluna gittim. Orada polis kocamın arandığını söyledi ki, bundan haberim yoktu. Karakolda ifademi alıp, kaybolduğunu kayda geçirdiler. Çok kötü olmuştum, onu her yerde aradım, hastanelere baktım. İki gün sonra tanımadığım bir numaradan aradılar. Telefondaki kocamdı ve boğuk bir sesle iyi olduğunu, arkadaşlarla birlikte olduğunu, çalıştığını ve yine arayacağını söyledi. Şoke olmuştum ve ona telefondakinin kendisi olup olmadığını sorup durdum. Buna rağmen onu her yerde aradık.

24 Mayıs'ta arabasını bulduk ve civardaki esnafa sorduk. Bana ve avukatıma onun maskeli, sivil giyimli şahıslar tarafından yakalandığını ve siyah bir Transporter ile götürüldüğünü söylediler. Civardaki esnaf, olayı bir çok kişinin gördüğünü, bir gerilim filmi gibi olduğunu, durumu bildirmek için 155'i aradıklarını ama polislin telefonlarına cevap vermediğini söylediler.

⁶² İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Turgut Çapan'ın karısıyla yaptığı görüşme, Ankara, 13 Nisan 2017.

24 Mayıs'ta savcılığa gidip bunun, civardaki esnafın da gördüğü bir insan kaçırma vakası olduğunu söyledik. Oraya polis sevk edildi ve esnafa konuştular. Bir esnaf savcılıkta ifade verdi, ama orada anlattıkları bize anlattıklarından çok daha üstün körüydü. Polisin onlara ne dediğini bilmiyoruz, ama oraya ikinci gidişimizde esnaf daha çok korkmuştu ve bize kocamın FETÖ üyesi olmaktan arandığını söylediler.

Her gece bunu düşünüyorum. Kocama ne yapıyorlar? Başlarda yemekten içmekten kesilmiştim, uykularım kaçıyordu. Beş aylık bir bebeğim, altı ve 10 yaşlarında iki çocuğum var. Babalarının nerede olduğunu soruyorlar. Onlara onu hangi cezaevinde tutulduğunu bulmaya çalıştığımızı söylüyorum.⁶³

Bir insanı kaybetmek eşkiyalıktan kötü. Çocuklarımın babalarının kaybolduğunu öğrenmesini istemiyorum.

Özben Ailesi'nin Avukatı, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne savcılığa resmi suç duyurusunda bulunmak konusunda yaşadıkları büyük güçlükleri anlattı, zira başvuruları, haftalar boyunca, bir bölümden diğerine sevk edilip durmuş.7 İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün bilebildiği kadarıyla Mustafa Özben hala kayıp durumda.

Cemil Kocak Eylül 2016'da KHK ile görevinden çıkartılana dek ziraat mühendisi olarak çalışıyordu. 15 Haziran 2017 tarihinde, 8 yaşındaki oğlu H. İ. ile evden çıktıktan kısa bir süre sonra kaçırılmış. Olanları karısı şöyle anlattı:

Oğlum beni babasının telefonundan aradı. Çok üzüntülü ve şok olmuş bir haldeydi ve bana zorla, "anne, babam kaçırıldı" diyebildi. O noktada arkada bazı erkek sesleri hemen bizim evin yakınlarındaki bir yere gelmemi, arabanın yolun ortasında kaldığını söylüyordu. Hemen oraya koştum, çünkü eve 200 - 300 mesafede bir yerd. İnsanlar oğlumun etrafına toplanmıştı, araba da yoldaydı. Şok olmuştum ve oğlumun sakınleştirmeye çalışıyordum. Oradakiler çağırdığı için polis geldi. Onları sorgulayıp, isimlerini alacaklarını zannettim.

⁶³ İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Mustafa Özben'in karısıyla yaptığı görüşme, Ankara, 1 Haziran 2017.

Güvenlik kamerası kayıtlarını bulabildim. Kayıtlarda kocamın arabası görülüyor, peşinde başka arabalar var, sonra koyu renkli bir Transporter görülüyor. Oğlum bir arabanın babasına arkadan vurduğunu, kocamın ne olduğuna bakmak için arabadan indiğini söylüyor. Sonra sivil giyimli üç dört kişi onu yaka paça yakında bekleyen koyu renkli bir Transporter araca bindirip gitmişler. Bizim arabaya çarpan araç da gitmiş.

Oğlum bu olaydan dolayı bayağı bir travma geçirdi, rüyalarında sürekli kaçırıldığını görüyor. Dün gece yatağından düştü ki, daha önce hiç yaptığı bir şey değildi bu. Kocamı bulmak için yeterince çaba sarfetmiyorum diye kendimi kötü hissediyorum. Nerede olabilir? Avukatımdan buna benzer başka vakalar da olduğunu duydum. Ankara’da kaçırılan adamlar, siyah Transporter araçlar. Neredeler?

Hakkında bir soruşturma yoktu, yakalama kararı yoktu ve evimiz de hiç aranmadı.⁶⁴

Cemil Koçak’ın karısı kocasının kaçırılması ile ilgili olarak savcılığa suç duyurusunda bulundu. Bu rapor yayıma hazırlanırken İnsan Hakları İzleme Örgütü Koçak ailesinden ve avukatlarından, Cemil Koçak’ın, üç aya yakın bir süre bilinmeyen bir yerde, devlet görevlisi olduklarını söyleyen kişilerce alıkonulduktan sonra, Eylül sonlarında serbest bırakıldığını öğrendi.

Murat Okumuş 16 Temmuz 2017 tarihinde, İzmir’de kaçırılmış. Okumuş OHAL KHK’sı ile kapatılmış İzmir’deki Şifa hastanesinde muhasebeci olarak çalışıyormuş. Ailesi, İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne, tanıkların, İzmir’in merkezi caddelerinden birinde iki araçtan inen beş - altı adam gördüğünü anlattı. Adamlar olayı izleyenlere polis olduklarını söyleyip, Okumuş’u zorla arabalardan birine bindirmişler. Tanıklardan biri polisi arayarak insan kaçırma olayını bildirmiş ve polise gördüklerini anlatan bir ifade vermiş. Aile güvenlik kamerası görüntülerini izlemeyi başarmış. Kayıtlarda iki araç ve bu araçların plakaları görülebiliyormuş.

Murat Okumuş’un babası, İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne şunları anlattı:

⁶⁴ İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün Cemil Koçak’ın karısıyla yaptığı görüşme, Ankara, 20 Haziran 2017.

Tanıklardan biriyle konuştum. Bir derin dondurucu tamir servisi var. Bana gördüklerini olduğu gibi anlattı. “Oğlum beni bırakın” diye bağırması ve 5 - 6 adam tarafından zorla bir arabaya bindirilmiş. Adamlar şaşkın gözlerle olayı izleyenlere polis olduklarını söylemişler. Olayı görenler 155’ten polisi aramışlar ve o polisler güvenlik kamerası kayıtlarına baktıklarında, anlaşıldığı kadarıyla, oğlum alanların terörle mücadele şubeden olduğunu, müdahale edemeyeceklerini söylemişler. Derin dondurucu servisi olan tanık polise ifade verdi. Tarafsızdı ve polise ne gördüyse onu anlatacağını söyledi.

Savcılığa da gittik ve orada güvenlik kamerası kayıtlarını izleyebildik. Kayıtlarda kaçırma anı görülüyordu. Her şey gayet açıktı. Oğlum kaçırmanın suratlarını görebiliyordunuz. Eğer yetkililer isterse, o kayıtlardan o adamların kim olduğu tespit edilebilirler. Savcı bize, iki gün sonra kayıtların bir kopyasını vereceğini söyledi, ancak iki gün sonra gittiğimizde aynı savcı bize dosyanın ondan alındığını ve başka bir savcıya verildiğini söyledi. Bize oturacak yer bile göstermediler. Soruşturmada gizlilik kararı olmadığını öğrendik. Artık hiç bir şey öğrenemiyoruz, kaçırma olayını gösteren güvenlik kamerası kayıtlarını alamıyoruz.

Karımın ve benim tek isteğimiz oğlumuzun nerede olduğunu bilmek, devletin elinde olduğunu bilmek ki öyle olduğuna inanıyoruz. Bu iş bizi tüketti. Allah herkesi bundan korusun.⁶⁵

Baba, 1 Ekim günü, İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne Murat Okumuş’un hala kayıp olduğunu bildirdi.

⁶⁵ İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün Murat Okumuş’un babası ile yaptığı görüşme, 16 Ağustos 2017.

GÖZALTINDA

Türkiye’de Polis İşkencesi ve İnsan Kaçırma

Türkiye’de Temmuz 2016 darbe girişiminden bu yana 150.000’den fazla insan Terörle Mücadele Yasası kapsamındaki suçlardan dolayı gözaltına alındı. Mahkemeler ise bunların 50.000 fazlasını tutuklayarak cezaevine yolladı. Hükümetin işkenceye sıfır tolerans gösterdiğine ilişkin açık beyanlarına rağmen işkence ve kötü muameleyle ilişkin bildirimler yaygınlaştı. Bu bağlamda en çok risk altında olanlar terör örgütleriyle bağlantılı olduğu iddia edilen kişiler. Ayrıca insanların kaçırıldığına, bazılarının gizli gözaltı merkezlerinde tutulduğuna ve eldeki delillerin devlet görevlilerinin dahline işaret ettiğine ilişkin de üst üste bildirimler geldi.

Gözaltında: Türkiye’de Polis İşkencesi ve İnsan Kaçırma, polis tarafından gözaltına alınan şahıslara yönelik, çok sayıda insanın hedef alındığı 11 işkence vakasını ve zorla kaybolma vakası olması muhtemel beş insan kaçırma vakasını ayrıntılandırıyor. Mağdurların çoğu halen tutuklu olarak cezaevinde bulunduğu ve dolayısıyla kendileriyle görüşmek mümkün olmadığı için rapor avukatlar, mağdur aileleri, yazılı suç duyuruları ve mağdurların savcılıklara verdikleri ifadelerle mahkeme kayıtlarına dayanıyor. Rapor polis gözetimi altında şiddet içeren, zorlayıcı sorgulama yöntemlerine ve kanunsuz gözaltı uygulamalarına ilişkin çok rahatsız edici bir tablo ortaya koyuyor.

Görüldüğü kadarıyla hedef alınan başlıca gruplar, iki grupta ilişkili olduğu iddia edilen şahıslar. Bunlardan biri Türkiye mahkemelerinin Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak adlandırdığı ve hükümetin darbe girişiminden sorumlu tuttuğu grup, diğeri de silahlı Kürdistan İşçi Partisi (PKK/KCK) ile ilişkili olduğu iddiasıyla gözaltına alınanlar.

Rapor Türkiye hükümetini işkenceye ve zorla kaybolmaya ilişkin mutlak yasağa riayet etmeye ve işkence, insan kaçırma ve devlet görevlileri tarafından kanunsuz alıkoyma iddialarını etkin bir şekilde araştırmaya davet ediyor. Avrupa Birliği ve AB üyesi ülkeler de dahil olmak üzere Türkiye’nin uluslararası ortaklarıysa polis gözetiminde işkenceyi ve kanunsuz alıkoymaları engellemesi ve sorumlularından hesap sorması için Türkiye hükümetine baskı uygulamalıdır.

*Diyarbakır’da bir şahıs gözaltına alınırken,
Ekim 2016.*

© 2016 İlyas Akengin/AFP/Getty Images